

بازیں پھیلاں ڈا جھان چشت زینفرت لالت نا محمد حضرت نظام الحق و المدین قدس اسد مضر العزیز

سے برو در اثنا سے راہ در خاطر او گذشت اگر سلطان المشایخ بدست مبارک خود نوالہ در کام سن نہد کامرانی کتم چوں بخیر دست رسیدیم نیکدہ برداشت کردہ پوچھ سلطان المشایخ بتول میخورد قبول آرد من مبارک خود بکشید و بدست مبارک خود کردہ در کام من نہاد و فرمود کہ بتاں ازاں بہتر وقتے چند یار عزیزا اتفاق آں شد کہ بخیر دست سلطان المشایخ بروند و میان ایشان یکے دانشمند بود ہر کسے ازیں یاراں بوجہ خدمتے شیرینی مختلف بہا خریدند این دانشمند گفت کہ این ہدایا سے مختلف نیجا پیش سلطان المشایخ خواہید نہاد خادم بر جو اہار داشت و اوقد سے خاک از راہ برداشت و در کاغذ سے پیچید چوں بخیر دست سلطان المشایخ رسید ہر کسے چیز سے پیش نہاد و دانشمند آک پیری کاغذ پیش نہاد خادم آں ہدایا برداشتہ گرفت خواست کہ آں پیری کاغذ ہم بر وارد سلطان المشایخ فرزد و کہ این را ہمیں جا بگذر کہ این سر وقت شریف خاص چشم راست آں دانشمند تائب شد سلطان المشایخ اورا بشرفیت خاص شرف گردانیا و اورا مستظہر کرد اگر ادارے دیانے ترا حاجت یا شد ماہ بگوئی از قاضی محی الدین کاشانی فرقتہ اللہ علیہ روایت میکند کہ ادریفرمود کہ من از خانہ و نشو کردہ بودم و بخیر دست سلطان المشایخ آمدم و خاطر مشوش بود کہ تجدید و وضو گرفت سلطان المشایخ بنور باطن دریافت فرمود کہ و تھے پسر سید اجل بر من آمدہ بود ہر چند کہ با او سن سخن میگفتم اورا حاضر نے یا فتم گفتم سید چه حال است کہ ترا غایب سے ہمیم گفت خدمت من و نشو در خانہ سائتہ بودم باز تجدید و وضو نکردہ ام خاطر من مشوش است من گفتم سید برو وضو کن و خوش بیافاسخ و حج بنشین خواہ بریں حروف رسید من رخاستم خدمت کردم کہ نمی روم مرا نیز ہمیں واقداست تبسم کردہ فرمود کہ برو وضو کن و بیاروز سے دو یار بخیر دست سلطان المشایخ کیجا آمدند یکے در وضو چناناں احتیاطے تکرہ چوں بخیر دست سلطان المشایخ آمد اول سخن سلطان المشایخ پیش آں بود کہ در وضو احتیاط باید کرد کہ اللہ تعالیٰ من انہ اللہ از قاضی محی الدین کاشانی

یا کمال در اصل خواجه گان چشت از حضرت سالک نامہ حضرت زفام الحق والدین قدس شد عجز -

۱۰۰

رحمۃ اللہ علیہ روایت سے کہتے کہ در شہد علائی سے موقوف شدہ بودم و آن مجلس نیاز کشید کسی را بخدمت سلطان المشایخ فرستادم کہ میگفتا سے موقوف ماندہ ام و کسی از من یا ونمیکند حال من چگونه خواهد شد سلطان المشایخ سے کہند و بر من فرستاد کہ ہر روز یکے از میں بخور بچنایاں کردم ہیوم روز خلاص یا فتم از مولانا و چہمہ الدین پانلی علیہ الرحمۃ روایت میکند کہ اوسے فرمود مرا حمت دق آغاز شدہ بود طیبیاں گفتند در باغے بر سر کبے سکونت کن گفتیم در باغ سکونت و شوار است و خانہ سلطان المشایخ بر سر آب است آنجا باشتم دارو ہائیکہ لپیٹ فریب وہ بود حاصل کردم چون بخدمت سلطان المشایخ رسیدم دیدم افطار کردہ بود تازیانہ زمستان بود کسی مندیہا آوردہ بود و سلطان المشایخ تناول میکرد مرا فرمود بسم اللہ الرحمن الرحیم در کسے یا آنکہ زحمت دق بود و دست سے گرم باشد بحکم فرمان سلطان المشایخ توردہ شد چون از پیش سلطان المشایخ برخواستم صحبت کمال یافتم محتاج بملج نشدم مولانا پیر الدین یار کہ اور از من ہم گفتند سے مرد سے صادق القول بود روایت سے کہند کہ من شبے در دہلیز سلطان المشایخ شتر سے را دیدم از در کچھ بیروں در زیر در کچھ بایستاد سلطان المشایخ بر آن شتر سوار شد و شتر در ہوا میرفت من تجو و شام چوں زمانے گذشتہ بخوہا ترا کم خواب از سر رفت تا آخر شب شد باز دیدم اس شتر آمد زیر آں در کچھ بایستاد سلطان المشایخ در کچھ باز کرد و وروں رفت شتر باز گشت و کاتب حروف از ثقہ سماع دارد کہ شیخ نجم الدین صفایانی شصت سال مجاور خانہ کعبہ بود و خانہ ساختہ بود کہ پوسستہ نظر او از آنجا نشستہ بر خانہ کعبہ افتاد کے شیخ کمال حال بود روز سے مجاوران مکہ اورا پرسیدند حکمت چیست کہ سلطان المشایخ امر و مقتدا سے عالم است و بن گان خدا سے را بمقتصد میرساند چگونه است نیابت خانہ کعبہ سے کند و دولت حج در نے یا بد شیخ نجم الدین رحمۃ اللہ علیہ فرمود کہ بشیر حال نماز پیدا و در خانہ کعبہ حاضر سے شود و در جماعت باہا وقت

باز لفظی خراجگان پشتر از حضرت سلیمان تا آخر حضرت امام محمد باقر و ابوبکر و ابی طالب و امیر المؤمنین علی بن ابی طالب و امیر المؤمنین محمد بن علی بن ابی طالب و امیر المؤمنین محمد بن علی بن ابی طالب و امیر المؤمنین محمد بن علی بن ابی طالب

۱۴۳

سیند و احوال دارو که این شتر فرشته بود که از غیب می آمده باشد و سلطان
 المشایخ را در خانه کعبه برود و خواجہ ابوبکر و ذریعہ که بشرف قربت و مصطفی و
 سلطان المشایخ مشرف بود و فرمود که وقتی سلطان المشایخ جبہ خالص
 بن بخشید من ترتیب شکرانه کردن گرفتیم کی گفت که این جبہ کراہه بها خواهد افتاد
 من ازین سخن متعجب شدم چون شکرانه بخدایت سلطان المشایخ برودم
 خادم را فرمود که یک سیر روغن ازین بستان فحسب من عرض داشت کردم که
 این سهل چیز است قبول فرمایید بعدہ تبسم فرمود که ترا این جبہ به بها خواهد افتاد
 سلطان المشایخ می فرمود پیش ازین که من از غیبت پور و سجا کیلو کی
 پشتر جمعی پیاده میرفتیم بواسطه تابستان بود مقدار یک کر و در راه و من صایم مرا
 دوران سرد آمد در دو کاسے نشستم در خاطر من گذشت که اگر مرا می بودی
 در آن سوار میرفتیم بعدہ این بیت شیخ سعیدی در دل گذشت بیت ما قدم
 از سر کنیم در طایف ستان در راه بجای برود هر که با قدم رفت از آن خطر
 تو به کردم بعد از سه روز خایه ملک یار پراں رحمة الله علیه ماویا سے برین
 آورد که این را قبول کنی من او را گفتم تو مرد درویشی از تو چکو نہ قبول کنم او
 گفت سببم شب است که شیخ ملک یار پراں رحمة الله علیه را و خواب خواب فرمایند
 ماویا پیش فلان سیر الغرض من او را جواب گفتم که شیخ تو فرمود اگر شیخ من
 فرماید انکا قبول کنم چون شب شد در خواب دیدم که شیخ شیوخ العالم قدس سره
 مرا فرماید که بخاطر ملک یار پراں آن را قبول کن و نزدیک آورد و دستم که فرستاد
 حق است قبول کردم بعد از آن اسب از خانه من کم نشد بعد از مدتی آن
 ماویا را بخواجه محمد خواهر زاده دادم بعدہ قاضی محیی الدین کاشانی
 درین محل گفت که پیغمبر صلی الله علیه وسلم فرموده است ان الله في السموات
 قضی الله حق العجوة بالخطرات و نیز وقتی یار سے وقت افطار در خاطر گذرانید
 اگر سلطان المشایخ بقیه آب که بیاں افطار خواهد کرد من و دیگر محض کرامت
 سلا کی یک پرده خندانے در تابستان بر کرد خدای تعالی حاجتہاے او را بظہرات

باب اول فی ذمہ اہل خواجگان چشتیہ حضرت تاج محمد حضرت نظام الحق والدین قدس سرہ العزیز

۱۴۵

باشد چم وراثت سے اس خطرہ سلطان المشائخ فرمود کہ میں آپ آں یار را بکند
 آں یار استغفر شد چون سلطان المشائخ بعد از نایمہ بالآ آمد و در مقام محمود
 نشست آں یار را با یاران دیگر طلب شد چون نشست بعد فرمود کہ خدا سے
 تم سے را بندہ باشد کہ چهل سال است نہ طعام سیر خوردہ است و نہ آب سلطان
 المشائخ نے فرمود کہ در سبب احوال با خود جزم کردہ بودم نہ کتابے نبویہ انعم
 و نہ بہا بستانم ہمدراں آیام مرو سے اربعین امام خراگی برین آورد مرا خوش
 آمد با خود گفتیم کہ من با خود جزم کردہ ام کتابہا نسا تم ازاں تمواں گذشت ہانام
 دل خود را متعلق آں کتاب یافتم چند روز گذشتہ ہماں کتاب بخش من بطریق
 ہدیہ آوردند من قبول کر دم و تم سے مرو سے بخدست سلطان المشائخ آمد
 دید کہ احوال درویشاں و خدمتکاراں بنا مرادی میگذ و بخدست سلطان
 المشائخ عرض داشت کرد کہ ساختن زر شمارا بیاموزم تا بار شش از پیش
 بر خیز و سلطان المشائخ فرمود رنگ کمیزی کار تر سیاں است و نہ
 کردن صفت چہودان است نزدیک مھیاں زر کردن زرد روئی
 است نہ مارا بال میل است و نہ سو سے ذبیا و ہایے و نہ حاجت من
 بدنیاست و نہ اقتراح من یعنی حاجت از قاضی الحجاجات بخوام مضرع
 دنیا کچھ کارا پد فرودس چہ باشد عزیز سے صادق القول سلطان المشائخ
 را دید و خواب کہ گوئی در بہشت بر تختے نشستہ است مر خواب بنیدہ را فرود
 کہ حق تعالیٰ مرا ہر روز وظیفہ میدہاں مردار ہما بت سلطان المشائخ
 را نتوانست پس ایں چہ وظیفہ است سلطان المشائخ خود امانا کرد کہ حق تعالیٰ
 در دنیا از من خلق را وظیفہ سے دہاںید آں را قبول فرمود بکرم خویش خویش
 آں وظیفہ چندین ہزار روزنی وظیفہ من کردہ است کہ من ہر روز بر تختے
 عزیز سے حکایت کرد کہ من از قصہ خود و قصہ زیارت سلطان المشائخ
 رواں گردیدم گذر من میان قصہ بوندی افتاد و در دل گذشت اینجاد و شبے

بانی در فضائل و بیگانگی حضرت رسالت تا عهد حضرت نظام الحق و الدین قدس سره و وزیر
 است که اورا شیخ موسی گویند با او ملاقات کنم بروی رخصت رسید کجا خواهدی رفت گفت
 بنی است سلطان المشایخ گفت سلطان المشایخ را سلام من برسانی
 و بگوئی که شیب جمود رکبه ملاقات میکنم چون بنی بنی است سلطان المشایخ برستم
 عرض داشت که بروم و تفصیلاً بگویم که در پیشه است سلام رسانیده است این
 سخن گفت شیخ منقح شد و فرمود که او در پیشه عزیز است و لیکن زیادت خود بر
 نثار خواهد مصلح شد تا که یک روز در آن خوب اعتماد او بود و میگفت که مراد
 شد که سماع شمع که پیش سلطان المشایخ عرض داشت کردم نرود نیکو باشد
 خوش خواهد بود و نیز گمان شیخ شیوخ العالم فرید الحق و الدین قدس سره وزیر
 و یاران دیگر از غیب است پوطلبیدم پیش آنرا که یاران شهر بر سر دست گفتند
 قوانین فانی از بنده است تا سماع بگویم بسیار گفتم بیشتر یاران نرسید با ندو طوع موجود
 نشد گفت سماع بفرماید و الا میر و هم در بازار فرستادیم طعم آوردیم و خرج
 کردند سماع آغاز کرد و مدتی ذوق پیدا نشد من مشوش شدم که بجای سماع شیب شد
 هم چنین ناخوشی سر فرود کرده بودم ناگاه سر بر کردم سلطان المشایخ را دیدم
 کلاه بر سر کرده بر در حوض چنانه ایستاده است از دست بے خود شدم چون
 بحال با آنم سماع سخت تر کرده بود و یاران شهر هم رسیده چون نزد است
 سلطان المشایخ آمدم و این کیفیت باز نمودم تصدیق داشتند و گفتند جا
 که یاران این ضعیف باشند این ضعیف را حاضر تصور باید کرد و همچنین آنچه مصلح
 مذکور میگفتند که وقتی شب و رفته سلطان المشایخ بودم که سلطان
 المشایخ بیرون راست کرده بودند بیام جماعتخانه و بالاسه که با جامه نم گیر
 گرفته بیشتر شب که رفته بود که از بالاسه که سلطان المشایخ جمود
 آن نور طالع تا آسمان گرفت و سخن جماعت خانه و لب آب هم روشن شد مرا
 زد گوشه گرفتم و خود را خفته ساختم وقتی شیخ نورالدین فردوسی سینه بار خود را بخند
 سلطان المشایخ فرستاد که من بروم شیخ شیوخ العالم فرید الحق الدین

بارہاں فیضائل خواجگان پیشین حضرت کائنات نامہ حضرت معلوم و امین و امین و امین و امین

طعام سے ساختہ ام شفقیت کنیہ بیانیہ کے ازاں سے نقل گفت اگر سلطان
المشاہد شیخ است مرا چیز سے بدہاں خوردنی و دیگرے گفت کہ مرا جامہ
یہ ہر سیم گفت بزرگان را امتحان نیاید کرد شیخ نامذیشید چون بخدمت سلطان
المشاہد آمد فرمود ما نیز طعام سے تزیب کردہ ایم تو انیم آمد و لیکن دل من سبک
شما خواہد بود ہمہدیریں بودہ مردے کے یک و یکے جغرات و چہارتکہ آورد سلطان
المشاہد شیخ خادم را فرمود آں مرد را بدہ جانب آں مرد اشارت کرد کہ چیز سے خوردنی
وسیم اندیشیدہ بودی بجرہ فرمود جامہ بیار آں دو م بلیدہ و سیم بل فرمود ہمیں
باید آمد کہ تو آمدہ دو تکہ اور ہم فرمود عرض سیدار و کاتب حروفنا برآئجہ کہ شیخ
رکن الدین فرودسی را بخدمت سلطان المشاہد چنداں اخلاص نبود
واوا ز شہر آمدہ بود ہم در کنارہ آئجہ ان در حد کیل و کھری مقام سے ساختہ بہت
و شیخی بنیاد نہادہ و پسران اورا کہ جوان تو خاستہ بودند و مریدان اورا باین رگا
سلطان المشاہد نقاز سے بود کرات و کشتی سوار و سماع گویاں و قصص
کناں زرخانہ سلطان المشاہد نے گذشتہ روز سے بطریق ہی از زمانہ
پیشین و کشتی سوار یا جمعیت و سماع و قصص کناں از پیش خانہ سلطان
المشاہد میگذشتہ سلطان المشاہد بدولت بریابم چاہت خانہ مشغول
نشستہ و والد کاتب حروف رحمۃ اللہ علیہ در آں مجلس پیش ایستادہ بود چون
باغیہ شور و سماع کہ کشتی میگردند و نظر مبارک سلطان المشاہد در آمدند
فرمود سبحان اللہ ساہا یکے دریں کار خون میخورد و جان خود خدا سے این راہ
میکند و دیگران تو خاستہ اند و میگویند تو کیستی کہ ما تا ایم دست مبارک خویشتن
باستیں مبارک بر آورد و جانب ایشان اشارت کرد کہ حال برو ہمیں کہ کشتی
پسران شیخ رکن الدین ہاں جو خانہ خود رسیدار کشتی فرود آمدند
خواستند غیلے گفتہ ہمیں کہ بر لب آب در آمدند و حال غرق شدند بندہ این
حکایت از خدمت سید السادات سید حسین عم خود سماع دارد خدمت ایشان

بیت حضرت زین العابدین علیہ السلام تا عهد حضرت نظام الحق والدین قدس سره و العزیز

تیز روایت ہم از والد کاتب حروف میگردند و جمیع علیہم السلام میصلو بقال طیبی
 کرد و او مرید سلطان المشایخ بود او بزیارت سلطان المشایخ رفته سلطان
 المشایخ او را در روز بازگردانید و شب نداشتی او از رفتن خائنه سلطان
 المشایخ ترک گرفت مولانا علی شاه جاندار میگوید که من او را گفتم نیکوئی کنی
 هر پاس یکبار برو پاس یوس کن شب در خانه کسی بیاش و بشیره او ارباب رضائی
 دویم بعد از چند گاه پاس او درم کرد از روز دیگر ارشد مولانا علی شاه گفت باز
 او را گفتم که اینت از آن سلطان المشایخ است گفت آرسه و عزیز کردن گرفت
 سیافه لاچین مراد داد که بخدمت سلطان المشایخ برساں و از حال من عرض
 داشت کن چون بخدمت سلطان المشایخ عرض داشت کردم سلطان
 المشایخ متعجب شد چون من از خدمت سلطان المشایخ باز گشتم آن
 طیب نقل کرده بود کاتب حروف از خواجہ مبارک گوپنوی که یکے از ارباب
 اعلیٰ بود سماع دارد که من هر بار از قصبه گوپنوی بر سلطان علاء الدین
 سے آوم جامه مکلف چنانکه کسوت ملوک باشد مرا عطا میفرمود و این خلعت
 معبود من شده بود تا وقتی بر سلطان آمده شد درین کثرت یکتا سے پیدا
 فرمود من بدین سبب منقص گشتم و بخدمت سلطان المشایخ آدم بعد
 پائے بوس روس مبارک بجاناب من کرد و فرمود بیت تحفه شاه بس عزیز
 بود که هر چه دینار یا پیشیز بود بنده را با سماع این بیت فرستے افرو و و انتفات
 خاطر یکی رفت اکھد الله علی ذلک و حقته دانستند بخدمت سلطان المشایخ
 آمد و گفت که من بیعت خواهم کرد سلطان المشایخ بنور باطن دریافت که بچه
 سبب آمدت بهر چند بکھمت بیعت الحاح کرد سلطان المشایخ فرمود که آرا
 بگو که بچه بیعت آمد و بعد گفت در تا گور زمینے دارم مقطع آن موقع مرا فرامحت
 میکن سلطان المشایخ فرمود اگر من رقعہ بنویسم ترا به هم تو ترک اراده بیعت
 گیری گفت نیک باشد همان ساعت بجانب مقطع رقعہ نوشتند و غرض وصلی شاه

سلطان المشائخ سے فرمود کہ وقتے من از زیارت مولانا رشید اعظمی
 باز گشتہ بودم و نزدیک حطیرہ ایشاں کوچہ بود جا سے مرو سے را دیدم شکل
 شکران و بے ضبط سے آید مراد دل گذشت کہ زمانہ میں مروہا آسپہ رسالت
 من بظرف دیگر رقم او ہم گشت و ہاں طرف شد کہ من گشتہ بسوسے من آمد
 بحق گریختم مرا سلام کرد کنار گرفت و سینہ نماز ہو سیر و گفت اچھا پندہا
 سینہ ہنوز در میان مسلماناں بہت ایں گفت و گذشت چوں کہ میں کردم
 بیخ کے را دیدم تا پیداشد فاما از شیخ تصنیف الہدیین میں مجھ کو روایت سے کہند کہ
 سلطان المشائخ سے فرمود وقتے من نزدیک دروازہ پل سے بودم نظام
 بر خود ما یوسا بودے و با خود گفتے کہ نظام تو کجا و محبت حق کجا بدیں نیست و
 روضہ شیخ رسال چہلہ گر رقم چہلہ تمام کردم و در روضہ شیخ رسال درختے
 بود شک ہم دریں چہل روز معائنہ کردم اک درخت تر و تازہ گشت پیش فتنہ
 ایشاں استادم عرض داشت کردم کہ شیخ ایں درخت شک دریں چہل روز
 از حال خود گشت من چہل روز کہ ہم بچہ حال من نہ گشت ایں سخن گفتہ جانب
 خانہ رواں شدم در اثنا سے راہ مرو سے را دیدم کہ غلطاں سے آید مرا ایں لہن
 شد اک مرو شکر است از و خوف شدم انرو میل جانب من کرد باز از و متحرف
 شدم آں مرو جانب من شد با خود گفتہ نظام پس باشد بخدا سے گریز قصد کجا
 او کردم نزدیک اور رسیدم من ہر دو روز کردم معائنہ کردم از دہن و از سینہ
 او بوسے عطر سے آمد تا اچھین گفت اے صوفی از سینہ تو بوسے محبت حق
 سے آید اتقا رکفت و غایب شد نکتہ چہا رو ہم نچاہہ یا زودہ نکتہ ذکر حضرت
 سلطان المشائخ در بیان بعضے کرامات آں فخر النساء فی العالمین
 رابعہ العصری نبی زینحاصبہ والدہ ماجدہ حضرت سلطان المشائخ قدس سرہ
 اسرارہا حضرت سلطان نظام بحق والدین سلطان المشائخ
 سے فرمود کہ والدہ مرا یا خدا سے تعالیٰ رسائی بود اگر او را کار سے پیش کردے

ایں دو جوانان حبیبانہ و شکرانہ نامہ حضرت نظام الحق والدین قدس سرہ سوادین

۱۵

اتمام آں کار در خواب بیدیدے اختیار بدست او میدادند و بارخ والدہ من
 پاسے من بیدیدے بگفتے کہ در تو علامت نیکبختی و سعادت سے نیم بزرگے خوش
 گوید بیتی وے آیتے کہ آمد در شان کہ با و اندر جیدیں ماصیہ او بدین است
 تا تک عیشے سخت شد با والدہ گفتیم نفس شہار نیکبختی و سعادت رفته است هیچ
 اثر آں نمی بینم گفت اثر آں ظاہر خواهد شد فاما وقتے کہ من از جہاں رفته بام
 در بچہاں بود و ہر حاجتے کہ مرا باشد پیش خاک والدہ نمود عرض وارم غالب
 آں باشد کہ ہم در مہنتہ کفایت شود و کم باشد تا ما بے بکفایت برسد و میفرمود
 اگر والدہ مرا حاجتے بودے یا تصد بار صلواتہ گفتے و دانستے مبارک خود پیش آیتے
 و حاجت خواستے بچہاں شدے کہ خواستے سلطان المشایخ جے فرمود وقتے
 کنیزکے آزاں والدہ بگریخت چوں خد متگا رے دیگر نبود ملتفت گونہ شدہ آلا
 مصلحتہ شست و دانستے مبارک خویش پیش نہاد و با حقتعالے مناجات کرد
 گرفت وراثتے ایں حال والدہ را دیدم فرمود کہ کنیزک گریختہ است و من
 و ام کردہ ام و دستہ و تا کنیزک نیارند من دانستے بر سر تنم من ازین سخن
 در داخل شدم ہمدیں حال شخصے بر دروازہ آمد و گفت کنیزک از آں شما
 گریختہ است بیانیہ ستانیہ و آں ایام کہ سلطان قطب الدین پسر سلطان علاء الدین
 خلجی خواست کہ با سلطان المشایخ منازعت کند و سبب منازعت
 کیے آں بود کہ سلطان قطب الدین مسجد جامع میری عمارت کرد و راہل
 جمعہ ہمہ مشایخ را و علما را طلب کرد کہ دریں جمعہ نماز وریں مسجد نو بگذارید سلطان
 المشایخ جواب فرمود کہ ما مسجدی نزدیک داریم و ایں حق است ہمیں خانوہم
 گذرد و در مسجد میری زلفت و سبب بگردد و غرہ ماہ رسم شدہ بود کہ تمامی ائمہ مشایخ
 و صد و روا کلمہ بہ تہنیت ماہ نو بخدمت بادشاہ مے رفتند سلطان
 المشایخ نیز رفت فاما اقبال خادم سیرقت مدعیان و عاسداں راجاے
 درآمدن و القاسے عداوت شد سلطان قطب الدین را گفت کہ

باب اول در فضائل خود جگان پشنت از حضرت امامت محمد حضرت نظام الحق والبرین قدس الله سره العزیز

۱۵۱

سلطان المشایخ روز جمعہ چنانکہ فرماں بود در مسجد میری حاضر شد و تہنیت
 ماہ نو چنانکہ مشایخ دیگرے آئینہ آئینے ایک غلامے میفرستد سلطان قطب الدین
 راغور بادشاہی و تخت سلطنت و بہا تہائی در کار آمد گفت اگر در عترت ما آئینہ نیا
 میاریم چنانکہ و انیم چون مخلصان سلطان المشایخ کہ بر آن بادشاہ مقرب بود
 بخدمت سلطان المشایخ این سخن رسانید سلطان المشایخ بیخ گفت
 و زیارت خالد کوفہ رفت و گفت کہ این بادشاہ در خاطر اید او من دارد اگر تا ماہ
 آئینہ کہ یا خود اید او من ترا گرفته است کار او بکفایت نرسد من زیارت شما نیام
 از راه ناز سے و نیاز سے کہ بخدمت والدہ خود داشت یعنی بوالدہ خود گذارید
 و سعادت در خانہ آمد و یاران و خدمتگاران از آن سخن بادشاہ منقص میبودند
 بر چنانکہ ماہ نزدیک میزید استقامت مخلصان را بیشتر رو سے میداد و سلطان
 المشایخ خاطر جمع براختار و آنکہ بخدمت والدہ گذرانیدہ است بر سجادہ کراست
 نشسته تا از غیب چہ پیدائے شود چون شب ماہ شد و خلق منتظر آنکہ فردا عترت
 سلطان المشایخ را طلب طرف بادشاہ خواهد شد الغرض ہمدیں شب ماہ
 بلائے از آسمان بر جان بادشاہ پادشیش نازل شد و خسرو خاتک بلغاک
 کرد و سرازتن سلطان بدخواہ سلطان المشایخ بہ تیغ تیز جدا کرد و تن او را
 از بالاسے قصر بیرون انداخت و سر او را بالاسے نیزہ کرد و بخلق نمود و شیخ
 سعدی خوش گوید بیت اسے رو بہک چہرہ نشستی بجاسے خویش با شیر چہ
 کردی و دیدی سزاسے خویش و کتاب حروف از عورتے کہ بر صدق قول
 و دیانت او اعتقاد تمام بہت سماح دارد کہ میگفت کہ من خواب دیدہ ام گوئی
 قیامت قائم شدہ است و خلق حیران و مدہوش شدہ چپ راست میدوند
 ایسا عورت میگوید در نیماں من ہم تھی گشتہ میروم در اثناسے ایحال سے بیخ
 مزد سے علم بروست کردہ ایستادہ است و مرا میگوید کہ این علم بی بی زلیخا است
 والدہ ماجدہ سلطان المشایخ تو در زیر این علم بیاسن در آن ہجوم و خوف

باب اول فی فضائل ائمه و احوال حضرت زین العابدین علیہ السلام

زیرا علم جامع یا تقم عرض میدارد کاتب حروف این عورت خواب بیند و دختر
 عم کاتب حروف است سید احمد محمد کرمانی که در حباله کاتب حروف است
 و در نظر سلطان المشایخ بواسطه شفقت سید السادات سید حسین گذشته
 و نعمت های دینی و دنیاوی از آن حضرت یافته و سلطان المشایخ میفرمود و عرض
 بجاری الاخر روز نقل الده من بود شب آن چوں ماه نو دیده شده سر در قدم ایشان
 نهادم و تنبیت ماه نور فوق معبود بجا آوردم در آن حال بر زبان مبارک ایشان
 که عمره ماه آینه سر بر قدم که خواهی نهادم در پانجم که نقل ایشان نزدیک است
 حال من متغیر شد گریه در من گرفت گفتم اسے نمی رود من غریب پیچاره را بیکه سے
 سپاری فرمود جواب این با ما دعوا هم گفت گفتم صحبت در حال جواب نئے گوئید
 هم در شامے این حال مرا فرموده در شب خانه شیخ نجیب الدین بیابش حکم
 قرآن ایشان آنجا رفتم آخر شب قریب صبح جاریه دو آن آمد که مخدومه شما را میطلبند
 ترسیدم و پرسیدم در حیات بستن گفت آری چه چون بخدمت ایشان پیوستم
 فرموده و دل سخنی پرسیده جواب آن وعده کرده بودم این زباں بگویم کنوں
 بشو فرمود دست راست تو که نام است پیش دایتم گفتم اینست بگفت و گفت
 خداوند این را تو سپارم این بگفت و جاب بحق تسلیم کرد شکر و سپاس میقیاس
 بر خود واجب دیدم و با خود گفتم اگر این مخدومه یک خانه پر از زر و گوهر پس خود
 سیرت گذاشته من بچنین خوش نیشدم درین حال نفس خربن این کلمه مایه
 من گذارنت رحمة الله علیها نکته پانزدهم در بیان حالے که سلطان المشایخ
 را پیدا شد و بدان حال ازین دار فنا بدار بقا رحلت فرمود و وصیت که حاضر ترا
 کرد عرض میدارد کاتب حروف بر آن جمله که روز جمعه بود و سلطان المشایخ
 را حالے پیدا شد و نور تجلی در و نه مبارک او منور گشت و حق تعالی را در
 اثناے نماز سجده با کرد همچنان در عالم تجرید در خانه آمد و گریه که پیش ازین بزرگوار
 از این عالم تر شد و هر روز چه کرت غایب میشد و چون کرت حاضر میفرمود

ما کلمه مایه

باب اول در فضائل خواجگان حضرت امام محمد باقر علیه السلام و امام حسین علیه السلام و امام زین العابدین علیه السلام

که امر فرمود روز جمعه است هر آنکه دوست موعود دوست یار آرد و غرق آن حال است باشد
و دیگر در آن حال سے فرمود وقت نماز است نماز گزارده جم و اگر گفتی که شما نماز
گذارده اید می فرمود که بار دیگر بگذارم هر نماز است را نماز اداست که روز است و جمعه روز
که درین عالم بودند بهین دو سخن را مکرر می کردند که امروز روز جمعه است و آن نماز گزارده
ایم و این سخن هم می فرمود و مصرعه تیسریم و تیسریم و تیسریم و تیسریم و تیسریم و تیسریم
بجمله اقربا و خدایگان را و میدان حاضر را پیش طلبیده و رویه مبارک خود را پیش
ایشان کرد و فرمود که شما گواه باشید و اشارت بجانب اقبال نهادم کرد که اگر این
چیزی در خانه از هیچ چینی نگار بار و فرواسه قیامت عهد و جواب حضرت است
باشد اقبال خاد تم قبول کرد که هیچ نگار هم هرگز در سلطان المشایخ
و هم آن سر مرد بجز آن کرد جز غلگه که چند روزه عملی در و نیشا بود و بعد از
سیادت است سید حسین علم کاتب حروف رحمت الله علیه سلطان المشایخ
رسانید که هر چند بود و سلطان المشایخ بجز آن رسانید سلطان
المشایخ ازین حرکت بر اقبال نقص شد و طلب بود و گفت این مرد که یکس
چه داشت اقبال گفت هر چه موجود بود بر غلگه که چند روزه عملی باشد نموده است
که چندین هزار خلق بخورد چیر سے داشت تا هم فرمود که خلق را بطلبی چون خلق
حاضر شد فرمود که در تاسه ایشا خانه تاسه خالی کشید و تاسه خالی تاسه پاک
بودید و آنجا چاره سببه بدید ساخته جمانه جمع شدند قل را اعانت کردند
و هم درین رحمت یاران و خدایگان حاضر شدند از سلطان المشایخ
که حال نامسکینان بودند هم چو خواهد فرمودند که شما در وقت من چندان
بیرسد که کلمات باشد فاما کاتب حروف نیز ازین قدر از زبان خدا و قیامت
سملع دارو که جواب گفت بر میان ما قسمت حاصل که کند فرمودند کسیکه از
خود چیزی نهد درین رحمت بعضی یاران و خدایگان حضرت سوزان نفس الهی
و امواتی بود درین کاتب حرمت را از هم شدند که شما از سلطان المشایخ

باب اول در فضائل و مناقب آن حضرت از حضرت مساند تا حضرت زکریا علیہ السلام و المؤمنین قهرس نمبر و الجزر

که بر کسی سبباً عقاود و دشمنی و نظیره سلطان المشایخ که خطیره القادس است عمارتها
 رفیع مکان کرد و دست از آنکه بریزد از آن عمارتها بیاید اگر سلطان المشایخ
 را اقتصاد برسد در زیر کدام عمارت دشمن کند این عرض داشت بکنند تا این مکان
 بچمن را خود کار کند و با شاه چون مولانا شمس الدین بنایت سلطان
 المشایخ این عرض داشت کرد فرمود که مولانا من زیر عمارت کسے خفته نام
 من در صحرای خاتم خفت بچنان کردند اینجا که روضه شبر که سلطان المشایخ
 است صحرا بود بقل سلطان المشایخ سلطان محمد بن تغلق بر روضه
 متبر که سلطان المشایخ کتب عمارت کنانید و ترا جمل علی برے سلطان
 المشایخ خطیره با عمارت با سے رفیع بے نظیره گنبد با سے فلک رفعت که در
 لطافت و صفائی آن در اقصای عالم کسے نشان نداد از عجب تب گردانید
 در وصفت اینچنین خطیره متبر که رشک خطیره القادس است بزرگے خوش گوید
 ریاضی ازین پس من و حوا سے سخن او که در زینده با سے بسید طیرهاں بجان
 ز سینه دل بجا شا بر آمد بدین به چو ذکر زینت آن بقعد و زیاں آمد بزرگے
 نیز خوش گوید بیت زرد شنائی صحنج هوا سے او در دل به ہی نماید اسرار غیب
 پوشیده به آدمیم بر سر حرف پیش از نقل سلطان المشایخ چهل و ز طعام
 گذرشته بود بوسے طعام نمیکشید گریه بجا سے مستو سے شده که یک ساعت چشم
 مبارک از آب دیده سے ایستاد بیت گریه زارم ندانی نریز کرد به کاب
 چشم است اینک پیشت میزد و یا آه سے به چهره نیماں انخی مبارک روز سے شوریا
 مایه چو پیش برود و مخامسان بخت آشنایان آن جہد میگردند سلطان
 المشایخ پرسید که این چیست گفت قدری شرب با سے مایه چو است فرمود که
 در آب رواں اندازند و آنرا بچ خورد بعد سید حسین عم کاتب معروف
 عرض داشت که روزی است که خدمت طعام گذارشته است حال چه خواهد شد فرمود
 سید که مشتاق حضرت رسالت صلی الله علیه و سلم باشد او طعام دنیا چاهند

باب دوم در فضائل خلفای شیخ الاسلام محمد بن حسن بن علی بن محمد بن ابی طالب شیخ فرید الدین قاسم سرزمین

۱۵۹

چنانکه این حکایت در کتب طوایف شیخ رکن الدین گنجدی یافت می شود است العوض در مدت
چهل روز چنانکه طعام نمی خورد سخن هم کمتر می گفت تا روز چهارشنبه که وفات
سلطان المشایخ بود این حال بود که در صدر تحریر یافت و نیز در جمیع ماہر مع الاخر
ششمه خمس و عشرين و سبعایه بنی طلوع آفتاب سلطان المشایخ بجز آنکه
ربیع المین پیوست و در مقام صدق و صفاء و دیانت علی حق بنی و علی قرار
گرفت این ضعیف گوید ربیع المین نیز با احتیاج نمود و عاشقان را بدین حد
نمود و پرده از زلف بست بر رخ خود و در وصیت بدین خراب نمود و در وصیت
رحمة الله علیه در وصیت سلطان المشایخ تاریخ نقل در پیشه آورده است
ربیع دوم و نیز در زمانه ابر رفت آن به زمانه چون شهادت است و در شیخ و مخصوصه
و در خارج از سلطان المشایخ شیخ الاسلام رکن الدین بنیر شیخ الاسلام
بهما والدین زکریا قدس سره العزیز امامت کرد بعد از امامت نمازخانه شیخ
رکن الدین بر زبان مبارک را اند که امر وزیر تحقیق شد که چهار سال که مراد شهر
و بی داشته و مقصود این بود که شرف امامت نمازخانه سلطان المشایخ
مشرف شوم و بوقت نماز پیشین بمرت سلطان المشایخ را هم در نظیر سلطان
المشایخ که نسخه خلد پیوست و فن کرد و نیز رگی گوید بیست گویا جگر زمین کشید
آن دوست خدا و رو نهادند و روضه تسمیه که سلطان المشایخ هر روز قبل از اقامه
عالم است خاک پایان روضه او تریاکی حکم است این ضعیف گوید قطعه
مرت که مبرکه اهل نظر شده است بهر شفا که در نهایت یک عظیم است
خاک در دست نرد عاشقان به جایست بلکه در جهان میرسد عظیم است و این
ضمیمه گوید قطعه مسلمان در نه و دویز ما و گبر و ز خاک در دست چنانکه شکر کند
چه کاغذ و صندل از آن خاک پاک چه چشم اندازند و او نکر کند و با سینه در دم
در بیان مذاق و فضائل و کرامات خلفای شیخ الاسلام محمد بن حسن بن علی بن محمد بن ابی طالب
سرخسری و خلفای شیخ الاسلام قطب الدین بن محمد بن ابی طالب و خلفای شیخ

مع
مسلک
بیت

بیت

بیت

بیت

با برود و تقاضای کتابهای شیخ الاسلام علیه السلام من سراج سخی و شیخ محمد باقر عینی و شیخ فرید الدین عابدی
 تصنیف العالم فرید الحق و الدین قدس الله سره العزیز عمقر بمساربت لان عالم پان
 و ذکر شیخ الاسلام قطب الدین که تالیف شیخ الاسلام معین الدین بود و
 ذکر شیخ شیعخ العالم فرید الحق و الدین که تالیف شیخ الاسلام قطب الدین
 بود و ذکر سلطان المشایخ نظام الحق و الدین که تالیف شیخ شیعخ العالم
 فرید الدین بود در باب اول میان آنچه خواجگان پیشت علیهم الرحمون شرح بر
 هست فاما ذکر خلفائے دیگر از ان ایس مشایخ کبار درین باب تحریر می یابند
 آن شادان تصویب آن حجوز از آنست تکلف آن عالم با عمل آن عابدی کسل آن
 قایم دلیل آن صائم النهار آن والی حضرت متعالی یعنی شیخ الاسلام حمید الملمه
 و الدین سوالی و ارث الانبیاء و المرسلین اسے احمد السعیدی اصفوی
 قدس الله سره و العزیز بزرگ تالیف شیخ الاسلام معین الدین سخی بود و مخزنه
 شیخ الاسلام قطب الدین بختیار اوشی قدس الله سره العزیز و ایساکن خطه
 تا گوید سلطنت ان المشایخ میفرمود چو این بزرگ بخت است شیخ معین الدین
 سخی از کلمه الله علیه پوست و بدو است توبه انصوح رسیده میرا و قرا او را بر آن و آن
 تا باز بر سر انکار شود شیخ حمید الدین رحمه الله علیه جواب داد که بروی بنشیند منکه
 از ایند خود را چنان محکم بنده کنم فرو از ایران پیشت هم بار کنم و سلاطین
 المشایخ می فرمود که شیخ حمید الدین سوالی را سواد کرد که بد که بعضی اولیا
 جهان بیرون صیفت ایشان در انصوح عالم میرید انصوح که میرود نام ایشان
 کسے نمی گیر و حکمت چیست جو ایس فرمود که هر که در بار ان خویش خود را مستور
 داشته است بعد رفتن آن حاجت نامه ایس شهره کرد و در انصوح انصوح
 شهرت که شهره است بعد رفتن او نام او ایس شهرت کرد که هر که
 مشایخ است حکمت است نکته اولی در بیان مجاوره ان مشایخ که
 سوالی قدس الله سره العزیز منقول است که شیخ حمید الدین از انصوح
 یک مرتبه ازین ملک داشت روزگار خود بدانی گذراند که در انصوح
 انصوح

عبدالله

در روز و وقتی که آنجا رسیدند اسلام قبول کردند و شیخ فخر الدین را در آنجا دیدند
 مبارک خود بکلمه زبانت کرد و چیز بگفتند تا این غایت که آن بر سید سے
 تیر بکلمه دیگر راست کرد و چیز بگفتند و آنچه ازین بیکه حاصل شد از بقوت
 الهی و ستر قدرت ضروری بمصرف رومانی سے چنانکه یک فوطه چادر مکر مبارک
 بستند و چادر و پیر بر سر و جو مبارک انداختند و این طریق درین دنیا سے خدا عمر
 عزیز بر سر و دست چپیم نهادی گوید بیست این دوروزه حیات شد و ضرور چه خوش
 با خوش چه نیک چه بد چون ازین حال مقلع ناگو را خیرش چیز سے نقدانه بخند
 شیخ حمید الدین قدس سره العزیز در عرض وقت کرد که اگر خدمت شیخ قدر سے
 زمین دیگر قبول کن من تدبیر تخم و عوامل آن بکنم حال را بهتر فرستد باشد شیخ حمید الدین
 فرمود که از خواجگان یا کسی ازین بابت قبول نکرد هت و این بیک بیک که ملک نسبت
 مرا کافی هست مقلع را سعادت کرد و از آورد و او بیچ قبول نکند مقلع از بزرگی شیخ
 حمید الدین قدس سره العزیز در ویستی او بخدمت بادشاه عهدا عظام داد بادشاه
 عهد پانصد تنگه نقره و فریان یک دید بنام شیخ بر آن مقلع فرستاد که این بخدمت
 شیخ بر و از قبول من بجز مسکنت بسیار عرض داشت کن تا قبول کند مقلع بچی
 کرد چون سیم و فریان بخدمت شیخ حمید الدین برد شیخ جائے بیچ گفت مقلع فرست
 بگذاشت و بر حرم محرم خود رفت و حرم ایشان در آن حال دانست بر سر داشت دهن
 پیر این مبارک خود بر سر انداخته بود و شیخ این فوطه که در مکر مبارک داشت کت و پاره
 گشته العرض شیخ خواست تا آن شاه زمان را در پیشی بیازماید بخدمت آن شیر
 زن گفت که بادشاه عهد پانصد تنگه نقره و فریان یک دید فرستاده است تو چه
 می گوئی ببتا تم آن شاه زمان گفت که اسے خواجہ تو چہ سے خواہی کہ فقیر چندین
 ساله خود را باطل کنی تو خاطر محمد رسد و در میر لیسماں بدست خود پر شستہ ام از آن مقام
 جہانم خواہ شد کہ ترا فوطه و مراد من سے مرتب فرمازند چون این سخن شیخ حمید الدین
 از آن مخر زمان شغیہ بغایت خوش شد و پیروں آمد و مقلع را گفت که اسے خواجہ را بر
 آورده تو حاجت نیست من قبول کردی نام مکلمه دو هم در میان بختی کرامات

۵۶

و...

باب دوم در فضائل شیح الاسلام حمید الدین بن محمد بن شیخ محمد بن محمد بن شیخ فرید الدین مقدس سرزمین

شیخ حمید الدین سوالی و مراسلاتی که میان شیخ حمید الدین و شیخ الاسلام
 بہاؤ الدین زکریا بود قدس سرہ العزیز فرمود ہندو سے بود در ناگور چوں
 در نظر مبارک شیخ حمید الدین ایام سے شیخ فرمود سے کہ این ویسے خداست و حق
 بوقت مرغان اویا ایمان خواہد رفت و ختم کلاہ و خیر خواہ بود و واقع ہم بر کجما شد کہ ایشان
 میفرمودند و این نفس دلیل بر علو درجت و کرامت شیخ حمید الدین سوالی است
 کہ اورا نظر جو لقب امور و منقول است در آن عصر کہ نام کاوازہ شیخ حمید الدین
 سوالی در جہان منتشر شد سو اگر سے بود در ناگور کہ کنی از ناگور در ملتان برو سے و از
 ملتان پنہ در ناگور آوہ و سے مراسلاتی کہ میان شیخ حمید الدین و شیخ الاسلام
 بہاؤ الدین بود برسانید سے شیخ حمید الدین بخدمت شیخ بہاؤ الدین بشارت
 کہ من تحقیق یہ نام کہ خدمت شیخ از واصلان خداست و انہم تحقیق است کہ نیا
 بنویس باری تو اسے است چگونہ است کہ اس بزرگ از دشمن خدا را دور کنے کند
 شیخ بہاؤ الدین دریں باب جوابہا سے نوشت کہ معلوم است ہم دنیا چیست و ان
 چه مقدار بر من خواہد بود تشبہی کہ در قلت محاربت دنیا کردہ اند جو اسے سے نوشت
 و شیخ حمید الدین از الاسانیش کرات دریں باب شیخ حمید الدین سے بشارت
 و بدیں سبب ملتفت خاطر سے بود کہ اس بر چہ عمل شود کہ خدا ایت الہیہ تمعنا
 الغرض ما این غایت کہ شیخ حمید الدین دریں باب غلو کرد کہ اورا سر از منھی از نام
 خیرت شن شد فاما اس ستر بر سے نکشاد منقول است ہمہاں ایام فرزند
 از فرزندان شیخ الاسلام بہاؤ الدین زکریا قدس سرہ العزیز در ناگور
 شنبہ کہ شیخ حمید الدین در نماز جمعہ حاضر سے شود غوغا سے انگیزت و منظر
 دانشمہاں ظاہر ہیں را با خود یاد کرد و در خصوصت کشاد و با ہمیت ہم بر کوشش
 حمید الدین قدس سرہ العزیز آمدہ امر معروفت کردن گرفت شیخ سہایت بود
 چوں غلیہ اورا پویش شد فرمود کہ غلیہ کن کہ ناگور حکم مہرند و شایستگی شری اورا
 ملزم کرد غلامان پران شیخ حمید الدین را رنجنا میدہ بود و وقتی معصوم را اولیہ بنویسند

لا دوفت
 دیکھیں گے کہ
 اس نام دوقلا

لال

جواب

پایان مرفوعاً من قولك شيخ الاسلام عبد الله بن محمد بن جرير بن عتيق قاضي بن بختيازي اوشي مشهور في زمانه من قاضي كابل

شیخ حمید الدین سوانی رحمۃ اللہ علیہ سوال میگرداند و این بزرگ چه ابهامی شما
 می فرمود و بعضی اسوله که از خدمت آن بزرگ کرده اند و نهایت ایشان
 جواب فرموده اند این بنده در کتابی که بنظر مبارک سلطانت المشایخ
 گذشتہ است دیدم بعضی از آن اسوله و اجوبہ آن سلطانت المشایخ نقل
 مبارک خود بجای است حج در حاشیہ اختیار کرده است آن اسوله و اجوبہ این
 بنده درین کتاب آورده تا سالکان را در حق از مطالعه آن ذوقی و نویننده
 امیدوارم مغفرتی حاصل شود انشاء اللہ تعالیٰ سوال پرسیدند که وسوسہ شیطان
 و اندیشہ نفسانی و القاء مسئله روحی ربانی در عالم انسانی یک رنگ است یک صفت
 می آید بچه توان شناخت که شیطان کی کدام است و نفس کی کدام و چگونه بچسبند
 و رحمانی بچسبند جواب فرمودند ظاہر بیان شد کرده اند گویے ظاہر آن مسئله
 در گویے اینا سے عقبتے و گویے اینا سے در تباہی بیان دنیا را معرفت خواطر
 محال است کہ ایشان را جمله خواطر بیک رنگ نماید لکن شریعتی است بالذات
 و اکمالی و اینا سے عقبتے فرق تواند کرد میان خواطر و نیوی و آخر وی لایق
 الخاطر الذی ملقوت بنصیب حالی مکلل بید و من الخاطر الوافی و
 الخاطر الاخر وی عجزد من الخاطر الحالی و مضمون من التصدیق لوقی قبری
 و ظاہر آن مولی تعالیٰ و تقدس جدا کنتره خاطر عقوبی و مولوی لایق الخاطر
 العقبی می کان صافیاً من الخاطر الحالی و لیس من التصائب لایق
 و خاطر مولوی مقدس بود از حظوظ حالی و مطہر بود از نسايب مالی یعنی این
 دنیا را خاطر متفرق بود و اینا سے عقبتے را خاطر جمع بود و ظاہر آن مولی را خاطر

آن آریا سے بسیار ہی مشغول ایشان تحصیل مال و ایسا باست دنیا ہی۔
 آریا سے ایسا مشغول ہونے سے دنیوی ہونے سے بہرہ حال تیرہ کردہ شدہ است بکہ
 بہرہ دنیوی و اندیشہ آخر ہی کہ قالی کردہ است۔ است آریہ حاسے و صفت کردہ
 است از تعبیب دنیا ہی مشغول آریا سے ایسا اندیشہ عقبتے بہرہ ساعدان بہرہ دنیا
 و خلقی کردہ شدہ است از بہرہ ہائے مالی۔

با نام و فضائل آنکه شیخ الاسلام حسین بن علی شریح ظلمی بن زین العابدین و شیخ زید العزیز بن محمد

۱۶۱ نبود زیرا که خاطر تصور اقتضا کند حق سبحانه و تعالی از تصور منزله است
 و از آنچه در خاطر نماید متقی شس تعالی الله عنک کیلاک علق الیها ازین معنی
 است الفقیر کخیر گفته اند عباد الله الفقیر الحقی الحقی این معنی دلیل واضح
 است بر ترقی فقر از مقام تصوف اگر اصحاب تصوف مشرقی می بودند از مقام
 فقر عبادت ایشان از عبادت فقر برتر بود و نیست اگر کسی گوید صوفی بالاتر از فقیر است
 که فقیر در مقام عبادت است و صوفی از مقام عبادت ترقی کرده است گوئیم این مقوله تصوف
 اذا تیر الفقیر است نه مقام الصوفی این الوقت سوال میاں فوت و مروت
 فرق چیست جواب ما قال اهل المعرفه ان المروت من المروت و هو المروت
 عن الکونین و ان المروت من المروت مثل خمره فوت است که در بوستان دل
 دوستان بر آید و ثمره او آنکه است تا ندو بهد خود را در آن منزهتند و ثمره فوت
 آنکه ترک داد و دست گوید و اندیشه کوغین از دل بشوید و در آن خود را خط و نیبه شیخ
 سوال بنده خاص حق کدام است جواب بنده خاص حق آنست که او را زانفت
 صحبت عام نگا دارد و در دم قبول خاص عامی که از هر که را دیدی که روی
 دل او بسوی خلق بود و یا روی دل خلق بسوی او او را از حلقه خصوصیت بیرون
 برد و میادام شیطان است و موادام نفس هر که خواهد که گرفتار نیاید بر دست از نیاید
 و ترک دهد و او را بیار و خلق را که هواج آن دام است بجا که بگذارد و روش این سخن بر پاک
 است در عبارت نمینگر قطعه با خلق نشسته خدا سطلبی و در شیوه ناسر سطلبی
 اینجا که توی هو خدا سطلبی و نیکو نگر کنی که سطلبی و سوال اصحاب دل در اصطلاحات
 خود خرابات و هو عیب بسیار می گویند و معنی آن بفهم با نمیرسد بیایا فرمایند
 جواب ما از خرابات خانه آور و ندای و امثال این شنیده باشی بشنو که ازیر
 روشن تر شنیده باشی خرابات آنست که تو نبودی بی تو یا تو میا ختنه بلکه بی تو
 با خود شطرنج پیش می با ختنه از خرابات عدم ترا بصورتی بود فرستادند و ترا
 چنین دادند که کس را نداده و چون تو بصورتی وجود و آمدی از خرابات عدم مدام توی

اینکه شیخ الاسلام حسین بن علی شریح ظلمی بن زین العابدین و شیخ زید العزیز بن محمد
 با نام و فضائل آنکه شیخ الاسلام حسین بن علی شریح ظلمی بن زین العابدین و شیخ زید العزیز بن محمد
 با نام و فضائل آنکه شیخ الاسلام حسین بن علی شریح ظلمی بن زین العابدین و شیخ زید العزیز بن محمد

انہم وفضائل علیہ السلام علیہم السلام عن شری مطیع قلبہ بن بختیار اوشی شیخ زریابین قدس سرہ

ہر چہ در راہ دل سے آید وہیں رسالہ بریاد سوال اینہم کفنی و کفنی کہ معرفت چیست
 جواب معرفت آنست کہ بذاتی کہ مرکبے از حسوس نفوس و قلوب و ارواح ہر یکے
 از ایشان از صفات کتم برضیکہ دیگر بہت صفات ہشتاسی ہم بعلم و ہم بعمق کہ اگر بعلم
 ہشتاسی پہل ہشتاسی بیچ سووت نکند و اگر بعلم ہشتاسی نہ بعلم تو عالم ہاشمی پہل ہشتاسی
 ہاشمی تا اوصاف محو کفنی و یا خود جنین گویم کہ تا چون صفائی کامل بدست آوردی
 آنگاہ ترا عارف تو اس گفتہ سوال مجھ اوصاف را طریق چیست جواب آنکہ
 اوصاف حسی محو کفنی کہ اوصاف نفسانی محو شود تا اوصاف حسی ہیہ پاست اوصاف
 نفسانی را تا اوصاف حسی مدواست و تا مدد بر پاست ولایت بر پاست و جو
 حسی محو شد رہے با اوصاف نفسانی آرد و آزا بہت محو سپارو کہ اگر با وجود ہشتاسی
 نفسانی رو سے مجھ اوصاف قلبی آرد و نتواند کہ اوصاف نفسانی را مدواست و تا
 مدو محو نشود و ایک سو سے نشود تا صفات قلبی بود اسقاط اضافات محال بود و
 بوجدت رسیدن خیال چیست بدیاسے عصمت فرو رفتہ بہ کہ اگر انجا بدیاسے
 و جدت رسی بہ ابتدا سے اس کار خلوت است و عزلت و نرا موشی خود با شغری
 یاد تو سے لعلی

قصیدہ

تا تو تشوی ز خود جدا شکر بود	بیا یاد خودت یاد خدا شکر بود
تا بہت وجود تو حسب را شکر بود	آنجا کہ گفتا سے مطلقیت سے یلید
ہر خم کہ بدو رسد ہاں خم شاہد است	آزاد کیست کون خود آزاد است
چوں آب گویم کہ ہر چوں باہد است	محصول دو کونین کہ در بہت او

منہم آن پدر السالکین بہ آن مس العارفین بہ آن شیر ہشیدہ محبت مدال
 سر را کہ سووت بہ شیخ پدر الدین غزنوی بہ کہ افعال پسنیدہ و احوال
 گزیدہ داشت و در وقت خود میان اہل سماع و عشق محترم بود و خطبہ شیخ الاسلام
 قطرب الدین بختیار اوشی بود و مشایخ روزگار بہ بزرگی او معترف و معتقد

با وجود فضائل خلقا شیخ الاسلام بن علی بن حسین بن علی بن ابی طالب (ع) فرمودند که من سرزمین

۱۶۵

حجرت اول

بودند و او تذکره گفته و سخن گیرادشت و خلق خدا را در سخن پذیر غیبت کرده است
 بدینسان میسر و بیشتر از او است محبت بود و این بزرگوار را در جوانی است که دستور
 عاشقان خدمت و ذکر این بزرگ مشکل برود نکته است نکته اول در بیان آمدن
 شیخ بدرالدین غزنوی از غزنین در لاهور و از لاهور در روهلی و آوردن او را در
 خدمت شیخ الاسلام قطب الدین بختیار قدس سره العزیز حضرت سلطان
 المشایخ قدس سره العزیز فرمود که شیخ بدرالدین غزنوی میگفت من
 اول از غزنین در لاهور آمدم و ملک ایام لاهور بنایت آبادان بود چند گله است
 آنجا بودم بعد از آن غیرت سفر کردم یکدل آن شد که بطرف غزنین بروم و یکدل
 آن شد که در شهر روهلی بیایم کوشش خاطر من جانب غزنین بسیار بود چه ماور و چه
 واقربا و دوستان آنجا توبه و روهلی و اما و سه پیش نبود و درین ترو و قال
 مصحف یدم اول بنیت غزنین و یدم آیت عذاب بعد بر نیت و ملی و یدم آیت
 رحمت آمد و ذکر بهشت جو سه آس آن حکم قال جانب و ملی آدم و نحص الاماد
 که در روهلی چاکر بود و سرای سلطان رفتم این داماد میزری پر از تنگهاست نندست
 کرده بیرون می آید چون مراد کنار گرفت خوش شد و آن سیم در نظر من آورده
 هم در آن چند گاه از غزنین خبر آوردند که مشغل در آن دیار بسیار ماور و چه نقل اقربا
 را شهید کردند از سلطان المشایخ پرسیدند که شیخ بدرالدین بن از آنکه در روهلی
 رسیده خدمت شیخ الاسلام قطب الدین ارادت آورده و مخلوق شده فرمود که
 و سه فرمود چون شیخ بدرالدین خدمت شیخ الاسلام قطب الدین ارادت آورده
 و مخلوق شده تا آن خایب که شیخ الاسلام قطب الدین در حد حیات بود
 شیخ بدرالدین ملازم خدمت پر بود نکته دوم در بیان کرامت شیخ بدرالدین
 غزنوی رحمت الله علیه سلطان المشایخ فرمود که شیخ بدرالدین را با خوا
 خضر ملاقات بود و پدید شیخ بدرالدین گفت اگر بر اینما می نیکو باشد روزی در سجده
 در تذکره حاضر بود و جائی بن نشسته که کسی آنجا نخواست نشسته شیخ بدرالدین

حجرت دوم

این مرد فضائل خلق شیخ الاسلام مدین لدین حسن غزنوی شیخ قطب الدین بختیار خانی و شیخ فرید الدین قدس سره
 پدر را بشنود که آن خواجہ خضر بہت پشیمان بود کہ بدین دید و خاطر کرد این زمان اورا
 چیز حسرت ہم بعد از تذکرہ خواجہ ہم دید چون تذکرہ تمام شد خواجہ خضر از آنجا غایب شد
 سلطان المشائخ سے فرمود کہ شیخ بدرالدین سخت بزرگ بود فاما ہر گاہ کہ
 در شہر وارد و بخلق مشغول شد کار او چگونہ پیش رود و نیز سے فرمود اگر کسی بزرگے
 را بیند و یا از غایب شود از نظر این قوت بہتر خضر را باشد و سے فرمود شیخ بدرالدین
 غزنوی شنیدم کہ من در خانہ قاضی حمید الدین ناگوری در کم دیدم جالبہ سستین
 دادہ ہست و ہوا سر راست میرزی در تہ دہشت من جویوہ آشتم نو پیش آن و در حال
 قبول کرد و پیشید و گفت پدر ترا بر من منت ہست درین محل سلطان المشائخ
 فرمود اگر کسی در محل شکنجہ لطفی و اخلاقی کند اندامہ عمر او را بسندہ باشد و کاتب حرمت
 از خدمت اسید الشادات سید حسین عم خود سماع دارد کہ مرید سے محقر سے بنجہست
 سلطان المشائخ میا سے پیش او قیام تمام آورد سے و ولداری کر سے بخلای
 یاراں اعلی کہ ایشان را باں حد تعظیم نمے کن و این مرد شایاں آن نمے نماید فرمود
 کہ این مرد وقتے مراد در حالت اضطراب یک گز جامیاری کردہ است پیش من
 آوردہ حق آن نگاہ میدارم سلطان المشائخ سے فرمود در آخر حجب نمازی
 آمدہ است بچہ درازی عمر کہ شیخ بدرالدین غزنوی بیوستہ آن نماز بگذارد سے
 بعد از آن فرمود کہ از نظام الدین پسر شیخ ضیاء الدین پانی پی علیہ الرحمۃ شنیدہ
 ام کہ در آن سال کہ فوت شیخ بدرالدین غزنوی بود نماز گذار وہ بود و اگر گفتہ
 چرا سال آن نماز گذار دہ اید فرمود مرا از عمر چیز نامندہ ہست ہماں سال نقل
 او بود و مدفن شیخ بدرالدین غزنوی در پایاں پیراوشیخ الاسلام قطب الدین
 بختیار بہت قدس شد سہ العزیز و سلطان المشائخ سے فرمود من از شیخ
 بدرالدین غزنوی شنیدم کہ گفت کہ شیخ قطب الدین بختیار قدس اللہ سرہ العزیز
 این دوستان بسیار گفتے ریاضی سودا سے تو اندول و جوانہ ہست ہر چندہ حدیث
 افسانہ ہست ہر گاہ کہ از تو گفتند از خویش من ہست ہر چو سے کہ نہ از تو گفتہ بیگانہ

باب دوم در فضائل خلفائے کرام علیہم السلام معین الدین حسن بن علی شیح تخلص بن بختیار ارضی شیح فرید الدین قدس سره

۱۶۷

مهجوم آن پیشوا سے اہل شیعہ سے اہل طریقت آن مشہور ہو تو کل
 آن میان اولیاء و عرفوں گل آن از سر تا قدم بمہول عتی شیح نجیب الدین
 متوکل قدس سرہ العزیز برادر و خلیفہ شیح شیوخ العالم فرید الرحمن والدین
 بود و این بزرگ عجب مژدہ داشت و عجیب شے داشت سلطان المشائخ نے فرمود
 شیح نجیب الدین متوکل مدت ہفتاد سال و شہر پرورد و سپہ و ادارے مذہب
 با اتباع و فرزندان متوکل بودے و عیش خوش داشت و سے فرمودن بہت
 سے درین شہر زندیم و سے فرمود کہ او نمانستے کہ امروز کلام روز بہت و این ماہ
 کلام ماہ بہت و این درم چہ درم بہت و سے فرمود روز عید بود شیح نجیب الدین
 آنچه در خانہ داشت اتفاق کردہ در نماز عید رفت چون از آنجا باز گشت بہار چند
 نضر باز در خانہ آمدہ پر سیدہ چہیرے طعام موجود بہت گفت کہ شاہانچہ در خانہ موجود
 بود پیش از نماز تمام خرچ رسانیدید و در نماز رقیب این زمان چہ سے نماندہ بہت
 طرف یاران ملتفت شد و یاران را معذرت سے کرد و خورد بالاسے بام رفت بوقت
 مشغول شد ہوریں میاں سے چند مرد سے بالاسے بام سے آید و این بہت
 میگید بہت بادل گفتہم دلا خضر را بہت بادل گفت اگر مرا نماندیم و و این مرد
 سیلغ طعام پیش آورد و گفت کہ کوس توکل تو در عرش میاں بالاد اعلی سے
 و تو بہت ایتنی الفت گشتہ شیح فرمود حق رساند سیدہ شیح ملتفت نگشت تمام
 سببیں ان القاسمے رو سے دادہ بود بعدہ این مرد گفت کہ این طعام بر فرزندان
 خود رساں خدمت شیح نجیب الدین و امن مبارک خود بدیاں طعام غیبی چہ کرد و از
 بام فرود آمد و بہر نذران خود رسانید چون از بالاسے بام آمدن مردانند
 و آن مرد و ستر خضر بود سلطان المشائخ نے فرمود کہ شیح نجیب الدین متوکل
 را برادر سے بود و برادر اول ہر سال بدین او اتجا رفتے تا وقتے مرد و برادر
 بدین شیح غلی بزرگ کہ صاحب نعمت بود و برادر اول رفت شیح نجیب الدین
 دو سہ گام پیش از آنکہ ہو پا رسد براسے رعایت او سبب پا از فرزندش چہ نکشت

با تمام دروغها مل فتنه شیخ الاسلام عبدالعزیز بن محمد بن شیخ محمد بن شیخ فرید الدین محمد بن محمد

پاسے بزمیں نہادہ پس اراں پاسے خود بر یوریا کہ کھلے ہست نہاد شیخ بر کجید و
گفت کہ این بوریامصلے ہست و ہر دو برادر شستہ و کتابے پیش شیخ علی بود
شیخ نجیب الدین پرسید کہ این کدام کتاب ہست چون آں پیش باقی بود جواب
نیافت شیخ نجیب الدین گفت اگر قرآن باشد این کتاب را بنجیم اجازت یافت
بجوہر آنکہ کتاب بکشا و دید کہ در آخراں اینچنین مشایخ باشند کہ در خلا معصیت کنند
و در باچوں بر یوریا سے ایشان کسے پاسے نہد قیامت قائم کنند میں آں در
نظر شیخ علی ہواشت و گفت کہ کتاب شمس است و بے قصد نظر آمدہ ہست شیخ علی
پشیمان شد و معذرت بسیار کرد سلطان المشایخ سے فرمود شیخ نجیب الدین
را در آں شب کہ فاقہ بود سے بی بی قاطمہ سام را کہ در حوالے قصہ بگذرت خفتہ
ہست و روزہ او قبلاً حاجات خالق گشتہ بنور یلمن روشن شد سے یک سے بانیم
منے قرص پختہ و بخدمت شیخ نجیب الدین متوکل فرستاد سے و میان بی بی قاطمہ
سام و شیخ نجیب الدین متوکل بہادر خواندگی و خواہر خواندگی بود چون آں قرص
پرسید شیخ نجیب الدین فرمود سے چنانکہ بی بی قاطمہ یہ از حال در ویشاں
آگا ہی میشود اگر بادشاہ وقت را شود چیرے بابرکت فرستد بجدہ تبسم کرد سے
و گفتے بادشاہاں را این کشف از کجا سلطان المشایخ سے فرمود پیش از آنکہ
من بخدمت شیخ شیوخ العالم فرید احمد الدین قدس سرہ العزیز میونہم
مجھ بودم روزی سے در مجلس شیخ نجیب الدین متوکل قدس سرہ العزیز بر قائم
و گفتم یکبار سورہ فاتحہ و اخلاص بخوانید بہ نیت آنکہ من قاضی جا سے شوم شیخ
نجیب الدین اخلاص کرد من دستم کہ این التماس بسبح مبارک او نرسید بانہ
گفتم کہ یک بار سورہ فاتحہ و اخلاص بخوانید بہ نیت آنکہ من جا سے قاضی شوم
دریں کرت تبسم کرد و فرمود کہ تو قاضی شو چیرے دیگر شوریں حرف سلطان
المشایخ سے فرمود کہ این چہ خداست کار بود انیں کار کہ فاتحہ ہم بخواند و میفرود
کہ شیخ نجیب الدین متوکل در باب خرچ کردن دنیا بدیں عبارت فرمود سے

باز به نوری اهل فلق شیخ الاسلام عین الیقین من نور شیخ تظلم الیقین من نور شیخ فرید الدین قدس سره
 که چون می آید دیده که کم نیاید و چون می رود نگاه مدار که نیاید و من فرمود شیخ نجیب الدین
 از خدمت شیخ شیوخ العالم فرید الحق والدین قدس سره العزیز رسید که
 که مردمان همچنین گویند این زمان که شما در منا حیات یاری که بود جوابی من فرمودید
 که لَیْسَ لَكَ حَیْثُ فَرَمُوهُ خَيْرٌ بَعْدَهُ فَرَمُوا لَكَ لِحَاثِ مَقَلِّ مَنَّا الْكُوْنُ بِنَابِزِ
 پرسیا همچنین می گویند که بهتر خضر شمس است آید فرمود که شیر بازی رسید همچنین گویند
 که ابدالال بر شما آمد و شد و در اندرین باب بکنی نفرمود و گفت تو هم ابداسی
 من فرمود که شیخ نجیب الدین منوکل هر سال بخدمت شیخ شیوخ العالم
 فرید الحق والدین قدس سره العزیز در اجودین بر می رفتند چوں خواست که با
 گرد و بوقت و داغ فاتحه التماس کرده نیت آنکه چنانکه این بار آمده ام بار دیگر
 نیز بیایم شیخ شیوخ العالم بعد فاتحه خواندن فرمود که بارها خواهی آمد تا نوزده
 گرت بخدمت شیخ شیوخ العالم بیوست چوں نوزدهم گرت خواست که باز
 گرد و بخدمت شیخ شیوخ العالم عرض داشت کرد که بنده هر گرت که بخدمت آید
 التماس فاتحه کرده نیت آنکه چنانکه این بار آمده ام گرت دیگر هم بیایم و
 مبارک شیخ شیوخ العالم رفته بود که بارها خواهی آمد اکنون تا این غایت
 نوزده گرت شد که بخدمت رسیده ام باز التماس میکنم و فاتحه در خواست نیام
 که یکبار دیگر بیایم تا بیست بار راست شود شیخ شیوخ العالم فاتحه تر خواند و نیت
 گرت که در شهر آمد لفظ شیخ نجیب الدین بود رحمة الله علیه و روحه متبرکه که او بیرون
 شهر دروازه منده است قدس سره العزیز منم آن باسط علوم ربانی آن کا
 خواست معانی اعنی مولانا بدر الحق والدین اسحاق بن علی بن اسحاق
 الدهلوی و این بزرگ در زید و وسع و عشق و در دو بکاسی نظیر و داماد و خادم
 و خلیفه شیخ شیوخ العالم فرید الحق والدین بود قدس سره العزیز و ذکر
 این بزرگ مشتمل بر دو نکته است نکته اول در بیان پیوستن مولانا بدر الدین
 اسحاق بخدمت شیخ شیوخ العالم و آوردن ارادت و کثرت بکار تجار و در

۱۶۹

کتاب در بیان
 شیخ شیوخ العالم
 در اجودین
 چنانکه در کتاب
 بیست و نه

در بیان
 شیخ شیوخ العالم

یادیم و مؤمنان خلق شیخ الاسلام سعید الخمدانی بن خرمی شریف قطیفی بن بختیار راوشی و زین العابدین قدس سره

علوم دینی قدس سره العزیز منقول است که این بزرگ هم از شهر و طلی بود و تعلم هم
در شهر کرده بود و از دانشمندان خوب طبعان شهر و عالم و فایز گشته بیول و دانشمندی
یکمال در شهر حاصل کرد و بهمت بلند داشت خواست تا جمیع علوم را باقصی العالیه حاصل شود
چند مشکلی نیز در بر او طبع بر مانده بود که از فحول علماء شهر حل نشدند بدین سبب باکتب
بسیار عزیمت بخارا کرد چون در اجودین صید و در آن ایام صیبت کرامات عجیب
شیخ شیوخ العالم فرید الحق والدین قدس سره العزیز در عالم متناثر شده بود و خلق
خدا سئو نمائے از آن عالم بود که بجاک بوس آن حضرت با عظمت نهاد و الغرض خدمت مولانا
بدر الدین اسحاق یار صی داشت عزیز او خدمت مولانا را بر آن آورده که با خدمت
شیخ شیوخ العالم ملاقات کند چون خدمت مولانا بدولت پاسبانکے بوشیخ شیوخ
العالم رسید شایسته دید که سیر و صیقه و تقریر و لکشاے او از خیر کتب و حکایت میکند و دل
از دست می برد چنانکه سلطان المشایخ فرمود که حسن عبارت لطافت تقریر
شیخ شیوخ العالم بحدی بود چون هیچ ایس بر سید خواست که تا یکس از رعایت ده
همان ساخت بمیر و نیکو باش الغرض چند مشکلی که خدمت مولانا را بود از خدمت شیخ
شیوخ العالم فرید الحق والدین قدس سره العزیز در عین بحدی علی و تقریر حکایت
دینی حل میشد خدمت مولانا تغییر مآذبان و گفت که این بزرگ کتابی نزدیک خود
نذار و جا بجاے چادر پوشیده از علم من لدنی خیر پیدا این علم بسی نیست بجهت
چیزے که در بخارا میرتم صد چنداں ہیں جایانتم نیت بخارا رفتن از خاطر مبارک
دهر کرد و باعقاد صافی بخدمت شیخ شیوخ العالم پیوست و میرا آنحضرت شد
شیخ سعیدی گوید بعیت من که در بیج مقلمه نزوم خیمه عشق و پیش تو رخت بیکنم
و میر نهادم شیخ شیوخ العالم نیز چون خدمت مولانا مقابل ویر و رحمت فرمود
و بخادمی و دامادی خویش مشرف گردانید و بجز سید مخصوص کرد که بحدیست کشید که
یکے از او صلوات در گاه بے نیازی گشت بنحمت خلاصت شیخ شیوخ العالم
رسید و هم بخدمت شیخ شیوخ العالم مستقیم ماند و از آنرا در خوشی و پیوند که در شهر

وایتیم و فضائل علماء شیخ الاسلام سعید الدین حسن خرمی شیخ قطب الدین نجفی رازی شیخ نورالدین قدس سره

<p>وَالْيَوْمُ يُؤْتِيهِمُ الْفَيْسُقُ وَالْأَفْسَا فِي بِمَا زَعَوْتُمْ تَمَازِجَ الْأَرْوَاقِ أَذْهَلِي الْبِلَادِ وَالرُّؤُوحِ الْأَوْحِيَاتِ الْإِسْحَاقُ بْنُ عَلِيِّ الْأَوْطَاقِ</p>	<p>وَالْعَيْشُ فِيهِ لَمَنْ تَشْرَبُ نَدَى عَامِدًا الْبَادِلِينَ الْأَوْكَاثِينَ لِحَسَنِ مَعْصَمٍ وَأَرْحَى الزَّمَانَ عَزَمِينَ الْأَوْطَاقِينَ وَالرَّحْمَ لِمَنْ يَشْلُو وَيُنْعَى عَبْدَكَ</p>
---	--

و نیز مولانا بدرالدین اسحاق رحمة الله عليه در تهنیت مذکور بقره نظم مبارک نمود
 بالناس سلطات المشايخ بيشته بود شمع مني وقره اهدا التظلم العز نسر
 اذ ما تم المجاهد العالم نظام الملوك والدين محمد بن اسحق ذو الخصا
 الرضية والشمالين السنية تملت لها ابله و انا ذره مومنت فصا ابله و الواركة
 و ابني وان كنت قليل ايضا اعلم في هذه الصناعة ولكن اتفاق هذه
 النظم كان كما مر من هو و احب الوديعا ركبته التمدد بين يدي سلمي ان
 وهو دام فضله القس مني هذه الاسطر مع كثره تدره فكتب اليه
 امتيا لا اذ لم اذ انا اضعفت الفقرا الى الله الغني اسحاق بن علي
 الخ شملو في خطي رجاء ان يذكرك في بصالح دعاهم حامدا او مصليا

امروز روز بد کاری و بد کاران است
 باره باره کرد و خوردند تا پذیرا کرده خوردن مرغان
 شخصی با سه بلاد از ترس با سه سوزانند
 اسحاق ابن علی ابن اسحاق

در راحت بودن بی وقت کامل است هر کسی را که در بی اختیار
 جانها عاقلان این زمانه خوردن گان شد در زمانه
 و بی بیم من زمانه را که بیست لریه کاس انرا
 رنج من هر کسی را که بخواند این قصه در یاد دکان کند بینه

سختی از من و خواند این نظم را از بندگان و پیوسته خلق بسیار گوشش گشاده در کار این دانا و عقا این کاشفی
 کرده و درین مجرای محمد پسر احمد صاحب مصلحتها سپیدید صاحب عبادت است و احوال فراموش است و مصلحت
 نیکی او هم در او در گذر است بزرگان با سه خود او بسیار است بزرگها سه و انوار و درستی که من و اگر چه
 بود من کم مایه در کار کسب و بکن اتفاق گفتن این نظم بود و هست از جهت فرمودن کسی که آنکس از مردم
 است قبولی کردن فرمان نظم کردن مانند دین و شکر کردن مورچه است در حضور سلیمان آن زمانه
 همیشه با و درستی او در خواست کرد از من این چند سطر نوشتن برای بسیار که بزرگی و منزلت خود پس نوشتن
 من این چند سطر را برای فرمان بر روی فرمان او پس ناتوان ترس محاسن بسوسه گفتند اما در این
 اسحق پسر علی باشنده در ملی او ششم چند سطر را بخط خود با معنی که یا و کند آن نظامم اسحق
 به نیکی و عمارت خود در وقت غم نیز خود در راه نیکه گفت که خسته ام و درود
 فرستند و مصطفی ام بر حمتک یا از جسم الراسمیدین و

باب ۱۰۰ و فضائل غلام شیخ الاسلام حسین الدین حسن بنوری شیخ قطیفی بن بختیار شیخ فرید الدین قدس سرہ
 است کہ فرو و دشواری بعدہ خدمت مولانا فرمود تا امر و ترافاق با را کیومرث تمام شد
 فرو و نرو چوں صفحہ تمام شد خواجہ فرمود کہ آفتاب بپینیب چوں یک کس یا لارفتاید
 کہ آفتاب برقرار است خواجہ حکیم سنائی درج امیر المومنین کرم اللہ وجہہ
 خوش گوید شعر قوت حسرتش ز قوت نمازہ داشتہ چرخ رازگشتن بازہ و سلطان
 المشایخ سے فرمود کہ مولانا بدرالدین اسحاق چنان خادمی شیخ شیوخ العالم
 قدس سرہ العزیز کردے کہ از وہ تن چہاں خدمت نہا پیدیاں بہم مستغرق
 و مشغول حق بودے تا جسے کہ خدمت شیخ شیوخ العالم شمسہ مستغرق
 حق تعالیٰ بودے کہ از خود شہر بنیاد شستہ و خدمت مولانا سخت بزرگ بود و جہا
 نعمت تار دوسے من یا ایشان گفتیم کہ من در حالت تنگیہ اول شیخ شیوخ العالم
 را یاد میکنم پس از ان شمارا حضرت عزت اشقیع سے آرم جواب گفت کہ من نعمتے
 و اشم از من سلب شدہ است و در تعزیت آنم بعدہ سلطان المشایخ فرمود ہوتا
 اندر پیش از ان خود جہ نعمت بودہ است کہ این زبان کہ میں حداست آنچنان
 بود کہ روز سے شیخ شیوخ العالم مولانا بدرالدین اسحاق را عتاب کہ سبب
 آنکہ وقتے خدمت شیخ شیوخ العالم مولانا بدرالدین را آواز دادہ بود ہمانا مولانا
 بدرالدین اسحاق از ظلمہ کار جو ایے گفت شیخ شیوخ العالم از و سنجید و کہ
 نفس شیخ رفت کار از سر گریہ پیشینہ رفت و حیث شد سلطان المشایخ سے فرمود
 بزرگے بود از خلفائے شیخ شیوخ العالم فرید الحق والدین قدس سرہ العزیز
 وقت نقل اور بر وقت او حاضر شد م چوں من بخدمت شیخ کبیر شیخ شیوخ العالم
 رسیدم و از حال نقل آں بزرگ بخدمت شیخ شیوخ العالم باز نمودم شیخ
 شیوخ العالم چشم مبارک پر تاب کرد و فرمود کہ حال نماز چہ بود گفتیم سہ روز نماز
 فوت شد شیخ شیوخ العالم بیخ گفت مولانا بدرالدین اسحاق دریں
 محل گفت کہ این نیکو رفت من با خود گفتیم شیخ شیوخ العالم دریں باب بیخ نظر
 چہ شاید کہ مولانا بدرالدین رحمۃ اللہ علیہ زیں ہا گوید تا وقتیکہ نقل مولانا بدرالدین حق

۱۰۰

در روز مرد و در منزل اهل حق شیخ الاسلام حسین بن حسن سبزواری شیخ قدس علی بن مختیار ارضی و شیخ فریدالدین قدس مہر

بود رحمة اللہ علیہ نماز باعد و بجماعت بگذارد و او را دو تمام کرد و رسید وقت اشراق شدہ است
 اشراق نیز بگذارد و باو را در مشغول شد تا باز رسید وقت چاشت شدہ است چاشت نیز بگذارد
 و ستر سجده نہاد و بر حمت حق تعالیٰ پیوست رحمة اللہ علیہ بعد و سلطان المشائخ فرمود
 من یا خود گفتم کہ او را رسد کہ این سخن بگوید و مدفن این بزرگ ہم در مسجد جامعہ قدیم اجودین
 کہ پیشتر جمال آنجا مشغول بود سے بندہ عرض داشت میدارد و کاتب حروف بر آنجملہ نیک
 مردان خدا سے تعالیٰ تائب گوید و عبادت باری تعالیٰ توفیق استقامت یافتند
 و بمشائخ خود بدین حسن معاملہ رسیدند ہر آئینہ نام و آوازہ ایشان تا دور قیامت
 باقیما نہ مصرع ما یحکم کہ در بیج حسابے ما یحکم و بزرگے خوش گوید میرت مردان جمال
 گو سے زیدان بردند اسے تنگ ناناں حدیث مردان چکنی مشہم آن شیخ باکرا
 و خاطر خاطر او از غیر حق سلامت آن از رسوم و تکلف بری یعنی آن شیخ جمال الملک
 والدین ہانسوی اخلیب کے جمال اہل حقیقت و قد وہ اہل طریقت بود اعلم و تقویٰ سے و
 لطافت طبع و درویشی مخصوص و نظم او کہ دستور عاشقان خداست لیل بر کمال عشق
 بود سے کہند و این بزرگ خلیفہ شیخ شیوخ العالم فرید الحق والدین قدس سد سرہ
 العزیز بود و بمرتبہ امثال کبار رسیدہ شیخ شیوخ العالم دو آژدہ سال ہجرت او در
 ہانسوی ساکن بود و در باب شیخ شیوخ العالم کراٹا فرمود سے کہ جمال جمال
 است و گاہ فرمودہ است کہ جمال سچا ہم کہ گرد سہر تو بگردم و این سخن در نیل وضع
 است بر عظمت آن بزرگ قرب منزلت آن بزرگ نزدیک شیخ شیوخ العالم
 شخصے از خلافت نامہ دادہ بود و او را فرمودہ کہ چون در ہانسی برسی جمال مارا نہ نامی
 چوں آن شخص و در ہانسی آمد و خلافت نامہ کہ از شیخ شیوخ العالم یافتہ بود سجد
 شیخ جمال الملک والدین نمود شیخ جمال لدین آن خلافت نامہ را پارہ کردہ
 فرمود و تو شماراں خلافت نہ مانا کہ آن شخص ہانس و مرا حمدت شیخ شیوخ العالم
 خلافت نامہ یافتہ بود و العرفن آن شخص ہانسی در اجودین باز آمد و خلافت نامہ
 شیخ جمال لدین پارہ کردہ بود و خداست شیخ شیوخ العالم نمود شیخ شیوخ العالم

بزرگوار و فضائل خلق شیخ الاسلام حسین الدین حسن بزرگوار شیخ قطب الدین نعمتیار و شیخ فرید الدین غفر

۱۷۹

فرمود کہ پاره کردہ جمال را با نوا نایم دوست نیز عظمیٰ ہے جس سے ہو و کہ سلطان المشائخ
 قدس سرہ العزیز سے فرمود کہ اک انما کہ شیخ شیوخ العالم فرید الحق الدین
 قدس سرہ العزیز مراد دولت خلافت خود رسانیدہ فرمود کہ اس خلافت نامہ در
 چالشی مولانا جمال الدین را بنامی چنانکہ اس کیفیت مشروح در ذکر سلطان
 المشائخ تحریر یافتہ است سلطان المشائخ نے فرمود کہ پیش از خلافت وقتیکہ
 میں بخدمت شیخ جمال الدین میر تقی میر انعم کر دے و تمیازم آورے جوں بعد از
 خلافت پیکر و مروت رفتہ شدت سے ماند مراد در خاطر گذشت مگر انیمنی موافق ایشیا
 نیست بر فور فرمود مولانا نظام الدین تا تو بدانی کہ میں پیش تو نہ ایستادہ ام
 سبب چیز دیگر است فاما ہر گاہ کہ محبت در میان آمد من و تو یکے شدیم پیش شیخ
 ریخاستن چگونہ روایا شد شیخ سعدی گوید بیعت قیام خواہمت کرد عقل
 سے گوید مکن کہ شرط ادب نیست پیش سر و قیام سلطان المشائخ نے فرمود
 مرا شیخ جمال الدین ما نسوی و خواہد شمس الدین و سیر و جامعے از یاران و
 عزیزان را یکجا اتفاق مراجعت شد از حضرت شیخ شیوخ العالم فرید الحق الدین
 قدس سرہ العزیز در وقت داخ شیخ جمال الدین وصیتے درخواست کرد
 و آداب پابل ارادت این است چوں بر خرم سفر سے شیخ را وداع کنیہ وصیتے خواہد
 اگر شیخ پیش از سوال وصیتے کرو فہو المراد و الامر بدان درخواست کن شیخ شیوخ
 العالم نوراً مد مرقدہ فرمود کہ وصیت باہمین است کہ فلان را اشارت بجانب
 من کرد و میں صحابیت سے باید کہ خوش فار مصرع مقصود توئی و گریہا نہ آید
 شیخ جمال الدین بحکم وصیت لفظاً سے فرمود و خواہد شمس الدین و سیر کہ
 لطافت و کان فرقت بو وزیر تعظیم و تکریم سے نمود تا نزدیکاً گریہ رسیدیم از
 دوستان شیخ جمال الدین عزیز سے میراں نام فرمایدہ ان موضع بود قدم
 یاران را سعادت سے دانست استقبال کرد و شیخ جمال الدین با جمیع یاران در منزل
 خود بر و زلبہا اگر اس پیش آورد شیخ جمال الدین فرمود کہ سیر باقی شکر کردی

بچہ مہد فضائل شہقا شیخ الاسلام عین الدین حسن بصری شیخ قطب الدین ابن عربی شیخ فرید الدین قدس سرہ

۱۸۱

سومال عرض داشت کرد کہ خواجہ از ان روز باز کہ بندگی شیخ شیوخ العالم ہویند
 کردہ است دیدہ ہا و سبب شغل خطابت بھی ترک دادہ و گرسنگی ناویل ہوت
 یکشتہ شیخ شیوخ العالم از شنیدن این حکایت خوش شد و فرمود کہ احمد شکر
 خوش مے باشد سلطان المشائخ مے فرمود وقتے در ہوا سے زمستان سن
 بعدت شیخ جمال الدین ہانسوی نشستہ ہووم دریں میاں شیخ جمال الدین
 این نظم بر زبان مبارک لاریت بارو غن کاواندیر ہا روز محنگ بہ نیکو باشد
 ہر سہ نان تنک بہ من گفتم ذکر الغایب غیبہ بعدہ تمکیم کرد و فرمود کہ اول آن را
 موجود کردہ ام نگاہ مے گویم بعدہ آنچه فرمودہ بود و مجلس حاضر آور و مقول است
 کہ شیخ جمال الدین ہانسوی را با شیخ ابو بکر طوسی حیدری کہ در کنارہ آب جون
 متصل اندر پست خانقا ہے چوں بہشت دار واد ہا نجا آسودہ است و
 او درویشے عزیز بود و معاملہ ابوحیدریان نسبتے نہاشت الغرض میان شیخ
 جمال الدین و میان شیخ ابو بکر طوسی رحمۃ اللہ علیہا محبت بود و در محبت
 مولانا حسام الدین اندر تہی شیخ القضاة و الخطباء بود و این مولانا حسام الدین
 ارادت بندت شیخ جمال الدین رحمۃ اللہ علیہ اشت و در آن ایام کہ شیخ
 جمال الدین دیارت شیخ الاسلام قطب الدین ابن عربی قدس سرہ در شہر
 آمد مے با شیخ ابو بکر طوسی ملاقات کرد مے مولانا حسام الدین قدوم
 شیخ جمال الدین را غنیمت شمرد مے و ضیافت ہا سے شکر کرد مے سلطان
 المشائخ و ماں ضیافت ہا حاضر بود مے الغرض وقتے شیخ جمال الدین
 ہا ہاشی مے آمد مولانا حسام الدین استقبال کرد و بوقت استقبال کردن
 شیخ ابو بکر طوسی مولانا حسام الدین را گفت کہ شیخ جمال الدین را بگو مے کہ
 در حج میروم الغرض چوں مولانا حسام الدین در کنارہ آب ہا ہا موضع کلمہ کہ ہری رسید
 بر آن کنارہ شیخ جمال الدین رسید ہا بود و بریں کنارہ مولانا حسام الدین
 و آب و ہن در میان بود شیخ جمال الدین از مولانا حسام الدین با و از ہن

بارگرم فیضائل خلق شیخ الاسلام معین الدین محمد بن سراج شیخ قطب الدین محمد بن ابوالشیخ و شیخ فرید الدین قدس سره

۱۸۳

و مکریم نمود و شرف ارادت بیعت خود و مشرف گردانید و چند روز بر خود داشت
و بوقت مراجعت خلافت نامه هاں محصله و عصابانست که مولانا شیخ جمال الدین
رواں کرده بود و مولانا برهان الدین صوفی بخشید و فرمود چنانچه جمال الدین
از بیعت ما مجاز می بود تو هم مجازی و این هم فرمود باید که چند گس در صحبت
مولانا نظام الدین باشی یعنی سلطان المشائخ درین محل ما در مومنان
بخدست شیخ اشيوخ العالم عرض داشت کرد بزبان ہندی کہ نحو جان برهان
الدین یا لکھنویے خورد است این با گرہاں رطاقت نتواند آورد شیخ
شیوخ العالم قدس سره العزیز فرمود بزبان ہندی کہ ما در مومنان ایوں
کا چاند بھی بالا ہوتا ہے یعنی ماہ شب چار دہم در اول شب خوردے یا شد
کہ بت ریج بہ کمال میرد خواجہ پستانچی گوید کہ مصرع برگ توت است
کہ گشتہ بت سچ ہلس + شیخ شیوخ العالم مولانا برهان الدین را در دع
کرد و مولانا برهان الدین بر حکم فرمان شیخ شیوخ العالم بخدست حضرت
سلطان المشائخ ہر سال آمدے و ترقیب یافتے عرض چو کہ مولانا برهان
الدین بہ ترقیب کمال رسید و اوصاف مشائخ کہاں از برکت نظر شیخ شیوخ
العالم صحبت سلطان المشائخ در جمع شدیک مرید ہم گرفت و اگر کسی
از بیعت ارادت آمدے و بدو توجہ کردے و مزاجم شدے فرمودے کہ با وجود بیعت
سلطان المشائخ شیخ زمانہ حضرت سید نظام الدین محمد بچھو نے را
کلاہ ارادت دادن و بیعت گرفتن روا نیست و این معنی کسب مبارک سلطان
المشائخ رسیدے بود چوں مولانا برهان الدین بخدست سلطان المشائخ
کہ سلطان المشائخ فرمود کہ مولانا چنانچہ این ضعیف است شیخ شیوخ العالم
مجازتے شہا ہم مجازید چہر کلاہ ارادت نے وہید مولانا ہماں سخن گفت
کہ با وجود چھو شہا کی بچھو نے را روا نیست کہ کلاہ ارادت بہدے مولانا برهان
الدین با عقدا و صافی انزل صحبت سلطان المشائخ آغا زید و ہر سال

بابیوم و فضائل شیخ الاسلام سعید بن حسن بخاری شیخ قطب الدین بختیاراوشی شیخ فرید الدین قدس سرہ

۱۸۴

خدمت سلطان المشائخ از ہانسی در شہر سے آمد سلطان المشائخ

سے فرمود بچہت او در جماعت خانہ کہت راست کنی چون او صاف تواضع وانکسار
خاصہ او بود بسبب ترک ادب در جماعت خانہ در کہت نے علمید و ہر وقت کہ خواستہ
بخدمت سلطان المشائخ برود اول جامہ ہاسے پاکیزہ خود را بعود و عطریات بگر
سعطریے گردانید انکسار بخدمت سلطان المشائخ میفرست اگرچہ کرات در یک روز
طلب شدہ و حکمت لامعنی ازاں بزرگ پر رسیدند فرمود چون بخدمت بزرگے
بروند خوشبو شدہ باید رفت و این بزرگ را جمال باکمال بود و ظاہری آراستہ و باطنی
معمور داشت و سلطان المشائخ سے فرمود جمال الدین ہانسوی را پیسے سے
بود بزرگ دانشمند دیوانہ شدہ بود گاہ گاہ بہوش آمد سے و ہوشیارانہ سخن گفتے
اگرچہ دیوانہ شدہ بود فاما از ہزار ہوشیار نشیدیم کہ او شنیدیم میگفت العلم حجاب الہ
الاکبر و انستم کہ این دیوانہ معنوی است بیان این سخن از او پرسیدیم جواب گفت
علم دون حق است و ہر چہ دون حق است حجاب حق است منہم ان عارفان بانی
این تراہ سجانی شیخ عارف کہ خلیفہ شیخ شیوخ العالم فرید الحق والدین قدس
القدس سرہ العزیز بود سلطان المشائخ سے فرمود کہ این عارف را شیخ شیوخ العالم
قدس السدرہ العزیز جانب سید مستان است خود فرستادہ بود و او را اجازت بیعت
دادہ بود آنچنان بود کہ ملکہ بہ و طرفت آچہ و ملتان و این عارف بر آن ملک
امامت داشت یا تعلقے باجم و بکفر الغرض وقتے آن ملک صد تنگہ بدست این عارف
بخدمت شیخ شیوخ العالم فرستاد او ازاں پنجاہ تنگہ بر خود نگاہ داشت پنجاہ تنگہ
بخدمت شیخ شیوخ العالم اور شیخ شیوخ العالم بسم کرد و گفت عارف قسمت
بداد و کردی این عارف شہرت شدہ بر نور ان پنجاہ تنگہ آورد ہیش داشت
و ازان خود ہم پیر سکاور و عجزیہ یاد کرد و ارادت الناس نمود شیخ شیوخ العالم
بست بیعت بدو دادہ او مخلوق شدہ بید انفس چندان در خدمت را سخ شد کہ شہادتے
جہل کرو تا انکہ فراموش شیخ شیوخ العالم اورا اجازت بیعت داد و ہم طرف ہیوست

باب بیوم در فضائل بعضی پیرگان شیخ شیوخ العالم فرید الدین اقربا سے سلطان المشائخ و سادات کرام قدس سره

۱۸۵

فرستاد ناما پچھیں ہم گویند کہ مولانا عارف خلافت نامہ خود بخود دست شیخ شیوخ
العالم آورو عرض داشت کردیں کارنازک است اندازہ من بچارہ نیست و من
عمدہ داریں کار و شغل مشائخ کیا بتوانم شد ہم پر شفقت و مہمت نمود عالمیاں
کہ در نظر مبارک خود در آورده است بسندہ کرده اہم بعد رسانیدن خلافت نامہ حکم
اجازت شیخ شیوخ العالم در کعبہ رفت و پیش از آنجا بازگشت رحمتہ اللہ علیہ عرض
سیدار و کاتب حروف محمد مبارک علوی المدعو بامیر خور و بر آنجا ہم بندہ از خدمت
والد خود و رحمتہ اللہ علیہ سماح دارو کہ درویشے بود بزرگ صاحب نعمت کہ اورا
شیخ علی صابری گفتہ سے در درویشی قدمے ثابت و نفسے گیر داشت و ساکن قصبہ
ڈیکری بود سے و پیوند بخدمت شیخ شیوخ العالم فرید الحق والدین قدس سرہ
سرہ العزیز داشت اورا از حضرت شیخ شیوخ العالم اجازت بیعت بود الغرض کہ شیخ
بعضے یاران بزرگ کہ بدلت خلافت شیخ شیوخ العالم مشرف شدہ بودند ہر یکے
برو و اوع سے شدہ بو بیعتے مخصوص سے گردانیدہ نفسے ہمراہ او میگردوریں میان
شیخ علی صابری عرض داشت کرد کہ در باب بندہ چہ فرماں سے شود شیخ شیوخ
العالم در باب او فرمود کہ اسے صابر برود ہو کہا خواہی کرد یعنی ترا عیش خوش
خواہد گشت الغرض تا آخر عمر شیخ علی صابری عیشے خوش گذشتہ او مردے
خوش باش و کثادہ ابرو بود علیہ الرحمۃ باب بیوم در بیان مناقب فضائل
و کرامات اولاد بعضے نسبگان و بنیرگان شیخ شیوخ العالم فرید الحق والدین قدس
السرہ العزیز و اقربا سے سلطان المشائخ نظام الحق الدین قدس سرہ
العزیز و سادات کرام کہ مخصوص بودہ اند باختصاص شیخ شیوخ العالم فرید الحق
والدین سلطان المشائخ نظام الحق الدین قدس سرہ العزیز عرض
سیدار و کاتب حروف محمد مبارک علوی المدعو بامیر خور و بڑا سے مریدان خوب
اعتقاد پور شیدہ نامذہب آنجا کہ شیخ شیوخ العالم فرید الحق والدین را بیچ ایسروہ
دختر بودہ اند ناما نسبگان و بنیرگان شیخ شیوخ العالم کثرت شرف و غلبہ علم

پیر

سید محمد تقی میرزا و سید محمد علی میرزا و سید محمد حسن میرزا و سید محمد باقر میرزا و سید محمد رفیع میرزا و سید محمد رفیع میرزا و سید محمد رفیع میرزا

خواست که بر مولانا بسفاست در اوقات من دست آن پسرک گرفتیم دریں میاں
 شیخ شیوخ العالم قدس سره العزیز فرمود که حفا کفی مولانا شهاب الدین
 یک چپا کے تقریباً سیم بیاد و رو و بدن پیر و سپرد او سر و بازگشتند و رسم شیخ
 شیوخ العالم این بود که هر شب از اقطار و پیش طلبیه سے و مولانا کن الدین
 سمرقندی را هم مولانا شهاب الدین گئے بود سے و گئے نمود سے الغرض بار
 بطلبیه سے حکایت آن روز بازار پیر و حکایت آمدن آن پیر و ادب کردن مولانا
 شهاب الدین آن پسرک را تقریباً شیخ شیوخ العالم سے خندید و دریں میاں
 من عرض داشت کردم که در آنجا آن جوان نواست که با مولانا شهاب الدین
 در افتد من این قدر کردم که دست او گرفتیم شیخ شیوخ العالم بخندید و فرمود که نیکو
 کردی شیخ سعدی خوش گوید عینت ایسے دینت آسایش و خندیدنت آفت
 گوے از همه خوبیاں بر بودی بطاعت منہم کہ شیخ المشائخ طریقت و آن آفتا عالم
 حقیقت اثنی شیخ بدر المملکت و الدین سیاحان کہ علم و تقویٰ مشہور بنا و صفا مشائخ
 کہا موصوف بود و بعد اوقات شیخ شیوخ العالم بر سجدہ شیخ شیوخ العالم
 فریاد حق و الدین پذیر خود با اتفاق برادران و این اادت کہ حاضر بود و ندبشت
 و آن مقام را بنور حضور بر جاوہ طریقت منور گردانید کہ الولد سر لابیہ و کاتب حروف
 از والد خود سید محمد مبارک گریانی رحمت احد عنید سماع دارد کہ شیخ بدر الدین سیاحان
 مخلوق نبود ذرق کرد سے بر طریقت مشائخ چشت قدس سره العزیز ز راجہ دست عطا
 از خلفاے چشت داشت و آنچه آن بود کہ چون نواست کہ خواجہ قطب الدین
 چشتی ز قدس سره العزیز بر سجدہ پذیر و چشتی نشاند و خواجہ قطب الدین
 در عالم صغیر بود بزرگان چشت و اقربا سے دیگر رضامنید اند و خواجہ علی چشتی
 عم او و بعد سلطان عیاش الدین بلین اور شہر و فی آمدہ بود بزرگان چشت
 و وظیفہ بزرگ صاحب را از خلفاے حاکمان چشت یکے خواجہ زور کہ بوقت شنید
 نام مبارک او یکبیر گوید اللہ اکبر اللہ اکبر لا اله الا اللہ اللہ اکبر و بعد الحمد و دوام خواجہ

باب پنجم در فضائل میرزا شیخ محمود عالم مرادیه

این وقت شنیدم نام مبارک او تسمیه گویند بسم الله الرحمن الرحیم بحیث این
 و باز نمودن کیفیت سجاده خاندان پشت که خواجہ قطب الدین می بندند سجده است
 خواجہ علی رواں کردند چنانچه این حکایت مشروح در کتبه سادات در ذکر والد گویا
 حروف تخریر یافته است الغرض این دو وظیفه صاحب چوں نزدیک اجود حسن
 رسیدند شیخ شیوخ العالم فرید الحق و والدین قدس لدیره الغریز را خیر شد که این
 دو بزرگ از خاندان پشت میرسد شیخ شیوخ العالم استقبال کرد و این دو
 بزرگ را تعظیم در اجود حسن فرود آورد و ضیافت با کتف و بعد مولانا
 شهاب الدین و شیخ بدرالدین سلیمان را در نظر مبارک ایشان آورد و گفت
 که این بار شما کلاه ارادت پوشانید آن بزرگان گفتند ما را چه مجال آن باشد
 که در نظر چوں تو شایسته کلاه بندیم شیخ شیوخ العالم فرمود که ما این نعمت هم از
 خاندان شما داریم مطلوب من این است که کلاه ارادت از دست شما بپوشند و
 آن بزرگان گفتند چوں مخدوم معذون نمیدار اشارت شود و کلاه از جامه دار خان
 مخدوم بیارند و مخدوم بدست مبارک خود کلاه راست کند ما را در آنگاه ما کلاه
 بپوشانیم مولانا بدرالدین اسحاق بحکم اشارت شیخ شیوخ العالم دو کلاه آورد شیخ
 شیوخ العالم بدست مبارک راست کرده بدان بزرگان داد آن بزرگان در
 نظر مبارک شیخ شیوخ العالم مولانا شهاب الدین شیخ بدرالدین سلیمان
 را کلاه پوشانیدند تا از برکت آن میان همه فرزندان یک عالم با عمل و دم و آرزو
 سجاوه شیخ شیوخ العالم گشت الغرض چون بیشتر مشایخ پشت را قدس شد
 سره الغریز فرقی بود شیخ بدرالدین نیز بهای معنی رعایت کرد چوں شیخ بدرالدین
 سلیمان وفات یافت درون کتب شیخ شیوخ العالم مدفن یافت قدس الله
 سرها الغریز منجم آن موصوف باوصاف مردان دین آن مشهور بقویه تقویت
 یعنی خواجہ نظام الملکه و الدین سلطان المشایخ فرمود که خواجہ سلیمان
 را شیخ شیوخ العالم از جمله پسران دوست ترا شد و او لشکری بود و بجهت

سید محمد تقی میرزا صاحب کتاب المشایخ و مسادات اکرام قدس سرهم

شیخ العالم علم مستخرج بود هر چه گفته شیخ شیوخ العالم از غایت آن که او را
دوست داشته بیع رضا بشین سے و بسم کر دے و از آنجا او گفته از نجید سے منقولست
که در مردی و جوانتری حیدر ثانی بود و کیا است ظاهر داشت و فراموشی صادق چنانکه
ذکر است و فراموشی او در نکته وفات شیخ شیوخ العالم تحریر یافته است انقض
چون بعد نقل شیخ شیوخ العالم کفار در دیار جو درین رسیدند خواهی نظام الدین
از جهت مردی و غایت لاوری بجز کفار پیوست بعد قتال بسیار شهادت یافت
چون در میان کشتگان آن شخص کردند هیچ اثر آن بزرگ زاد عالم نیافتند رحمة الله
علیه مشهم آن میرت خوب نزد اهل بلان محبوب عقی تو اجد یعقوب که از همه سپران
کتر بود و قایل و ایشان مشهور و نفس گیر داشت و کراتی هویدا و طریقہ اہل بلاست
رفتے و بعکس آن نکره تعلق نمودے با حق بودے و طبعی قیاض و لطافتی تمام داشت
کاتب حروف از فائدہ خود سپید فهم مبارک کرمانی سماع وارد کہ نے فرمودید بیشترے
حال در سفر و حضر مصاحب شیخزادہ عالم صاحب حب دہ دارین خواجہ یعقوب بیوم
و تھے برابر او در خط او در رقم چون در او وہ رسیدم در سر آفرود آمیم شیخ زادہ مرا
در وقت گذشت و خود بتماشای شہر بیرون آمد چنانکہ یکپاس شب یکدشت
در وقت نیامد و جاسے بعیش مشغول شدیم در آن شب قطع او و کہ خانے
سعی بود او را در دشلم گرفت بحدتے کہ یک ساعت از در سخت قرار بود ہر چند کہ
عملیج کردند شقایب سر نشد کا فعود و ادعیہ کشید دریں میان مردے گذشت شیخ زادہ
خواجہ یعقوب فرزند حضرت شیخ شیوخ العالم بدیدم بوقت نماز و یکروز شہرا و وہ
و آمد و اگر او را در پندامید باشد کہ از برکت دعا لے آن شیخ زادہ عالم این رحمت
بہمت بدل شود فی اسماں قطع در آن نیم شب ہر طرف کسان بظلمت شیخ زادہ
فرستادند لکن آن در سر اسے آمد کہ فرود آمد بوجہ گذشتہ شیخ زادہ کسب است کہ خان
سے طلبید لکن بوقت نماز و یکروز من بہا شدہ در میان شہر حواسے خواجہ اود شخص
و تھ کر و در حق یہے یافتہ کہ بوشرت مشغول بود و دید کہ در خواب ہست آہستہ

